

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Asimilace vietnamské menšiny v České republice

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Pinková
Studijní program: B 6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce: prof. PhDr. Lubomír Brokl

Hradec Králové, 2015

Zadání bakalářské práce

Autor: Kateřina Pinková
Studium: F11296
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Název bakalářské práce: **Asimilace vietnamské menšiny v České republice**
Název bakalářské práce AJ: Assimilation of the Vietnamese Minority in the Czech Republic

Anotace:

Stručný obsah: Výchova vietnamských dětí českými babičkami je v ČR fenomén, který může způsobit odcizení mezi dětmi a jejich rodiči. Dítě tráví veškerý volný čas se svou vychovatelkou, díky které se rychle akulturuje. Čeština postupně přechází v primární jazyk vietnamských dětí, naopak znalost vietnamštiny se u nich pomalu vytrácí. Hlavním problémem se tedy stává překážka v komunikaci s vlastními rodiči, kteří ve většině případů český jazyk dobře neovládají. Cílem práce je zjistit, zda tento druh výchovy vede k potlačení či skomírání identity vietnamských dětí a k vzájemnému odcizování se s rodiči. Metody zpracování: Ve výzkumu budou použity smíšené metody, v jejich rámci různé druhy rozhovorů, dále analýza dokumentů a vhodných médií, odpovídajících danému tématu. Respondenty budou na jedné straně zástupci české populace, na druhé straně Vietnamci žijící v ČR. Literatura nebo archivní fondy: BROUČEK, S., Český pohled na Vietnamce. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003 ERIKSEN, H.T., Antropologie multikulturních společností ? rozumět identitě. Praha: Triton, 2007 KOCOUREK, J., Stručné představení vietnamsko-české komunikace. In: Interkulturní komunikace ve škole. Praha: FFUK, 2010, str. 61 ? 73. KOMERS, P., Vietnamci v zahraničí ? fenomén nejen český. Praha: Bulletin Klubu Hanoi, 2007, s. 23-37 ŠIMKOVÁ, S., ZAJÍC, I., Na křižovatce kultur aneb Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi. Praha: Národní institut dětí a mládeže, 2010 VASILJEV, I., Život s více jazyky, jazyková autobiografie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: prof. PhDr. Lubomír Brokl
Oponent: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.
Datum zadání závěrečné práce: 23.10.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně za dohledu vedoucího práce a za použití literatury a zdrojů v ní uvedených.

V Budapešti dne 28.4. 2015

.....
Kateřina Pinková

Poděkování

Děkuji panu prof. PhDr. Lubomíru Broklovi za ochotu a odborné rady při psaní této práce a všem respondentům za účast a pomoc ve výzkumném šetření.

Kateřina Pinková

Anotace

PINKOVÁ, KATEŘINA. *Asimilace vietnamské menšiny v České republice*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 50 str., Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na vietnamské děti, které byly vychovávány českými babičkami. Jelikož dítě tráví většinu svého času se svou vychovatelkou, díky níž se rychle akulturuje, může dojít k odcizení s rodiči a k potlačení či skomírání vietnamské identity. Primárním jazykem se stává čeština, kdežto znalost vietnamštiny bývá minimální – nastává komunikační bariéra v rodině, protože dospělí Vietnamci ve většině případů český jazyk dobře neovládají. Součástí práce je kvalitativní výzkum zpracovaný pomocí semistrukturovaných rozhovorů, metodou „snowball sampling“ a sondováním.

Klíčová slova

Asimilace, integrační politika, Vietnamci, etnické vědomí

Annotation

PINKOVÁ, KATEŘINA. *Assimilation of the Vietnamese minority in the Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015, 50 pp., Bachelor Thesis.

The bachelor thesis aims at the Vietnamese children who have been brought up by Czech nannies. A child spends majority of their time with their nanny, which leads to the child's acculturation. This can cause parental alienation and suppression of expressing Vietnamese identity. Furthermore, Czech becomes their first language while the knowledge of Vietnamese is usually poor. It leads to communication gap within the family as adult Vietnamese often do not master Czech language well. The thesis contains qualitative research compiled by semistructured interviews, snowball sampling method and probes.

Key words

Assimilation, integration policy, Vietnamese, ethnic consciousness

OBSAH

ÚVOD.....	8
Stav dosavadního poznání.....	10
1. Vymezení pojmů užívaných v práci.....	12
1.1 Migrace.....	12
1.2 Asimilace.....	15
1.3 Socializace.....	16
1.4 Etnické menšiny.....	18
1.5 Jazyk a komunikace.....	20
2. Vietnamská menšina v České republice.....	22
2.1 Integrační politika ČR.....	22
2.2 Vývoj vietnamské komunity v ČR.....	25
2.3 Význam komunity.....	29
2.4 Územní rozložení Vietnamců.....	31
3. Postup a výzkumné otázky.....	33
3.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky.....	33
3.2 Cílová populace a metoda sběru dat.....	34
3.3 Semistrukturovaný rozhovor.....	35
4. Interpretace výsledků.....	36
4.1 Jazyková vybavenost a komunikace.....	36
4.2 Výchovně-vzdělávací proces.....	37
4.3 Kognitivní a emocionální dimenze postojů.....	39
4.4 Formování identity.....	41
4.4.1 Kulturní znaky.....	41
4.4.2 Diferenciace hodnot, kultura a kulturní model.....	43
4.4.3 Budoucnost, cíle, plány.....	44
4.5 Shrnutí výsledků.....	44
ZÁVĚR.....	48
Prameny a použitá literatura.....	50
Elektronické zdroje.....	52
Přílohy.....	54

ÚVOD

Témata spojená s Vietnamci v České republice jsou v naší společnosti stále aktuální, zejména proto, že se stali oficiální etnickou menšinou v našem státě. Zajímavou oblastí mnoha diskuzí a výzkumu bývá často mladá generace Vietnamců. Ta se dokáže poměrně velmi rychle asimilovat a naučit se český jazyk na velice dobré úrovni, zatímco většina dospělých Vietnamců je spíše vědomě izolovaná a znalost češtiny u nich bývá minimální. Tato práce se obecně snaží více porozumět jejich pobytu, žití a asimilaci v české společnosti, sociálním vazbám a vnímání vlastní identity. Lze si všimnout jejich života ve městech, jejich jednání, způsobu komunikace a odlišných postojů k začleňování do společnosti. Pozoruhodný je zejména způsob výchovy, který rodiče volí, ať už z důvodu pracovního vytížení nebo s cílem integrovat své potomky do české společnosti co nejintenzivněji.

Bakalářská práce se zaměřuje na Vietnamce žijící v České republice, konkrétně na dospívající děti ve věku 14-20 let, které byly v dětství vychovávány tzv. „českými babičkami a tetami“.¹ V souvislosti s tím se výzkum snaží zjistit, zda tato výchova může způsobit skomírání identity a odcizování se s rodiči. Zda se děti cítí více jako Češi či Vietnamci a vůbec jaký kulturní model vlastně vietnamské děti žijící v České republice představují. Téma je zpracováváno pomocí kvalitativní analýzy semistrukturovaných rozhovorů, metodou „snowball sampling“ a sondováním. Dále je využívána teorie z odborné literatury, reportáží, analýza dokumentů a odborných výzkumů pro vytváření interpretačního schématu.

První kapitola se věnuje vymezení pojmů, přibližuje důležité procesy a vysvětluje hlavní termíny spojené s pobytem cizinců v České republice. Stručně nastiňuje, jaké faktory způsobují pohyb obyvatelstva ve světě, respektive z jakých důvodů dochází k migraci a jaké dopady s sebou přináší. Následuje definice sociálních procesů asimilace a socializace, které jsou důležité při začleňování jedince do společnosti. Úvodní rámec práce je zakončen vysvětlením pojmů souvisejících

---

¹ Vietnamští respondenti svou vychovatelku nazývají „česká babička/teta“

s etnickou menšinou, a to především etnického vědomí a jedinečnými kulturními znaky – jazykem a komunikací, což je v této práci nejvíce spojováno s problémy při výchově v českých rodinách a vztazích s vlastními rodiči.

Většina řešení a opatření státu v souvislosti s příchodem cizinců do země je rozebírána v rámci migrační a integrační politiky, která má významný vliv v procesu začleňování cizince do společnosti a musí být volena tak, aby neohrozila identitu integrovaných. Integrační politice se podrobněji věnuje část v druhé kapitole. Všechny zmíněné definice mají vytvořit přehled o tom, kterým jevům jsou Vietnamci vystaveni po příjezdu do země, čemu všemu musí čelit, jaké podmínky by měli splňovat při začleňování a jaké možnosti mají pro zachování své etnické identity v české společnosti. Kapitola se dále věnuje vývoji vietnamské komunity v České republice a interpretuje základní faktory, které ovlivňují její fungování.

Třetí kapitola představuje kvalitativní výzkum a postupy, které byly použité při sběru dat v rámci šetření. Zde jsou také interpretovány výzkumné otázky.

Ve čtvrté kapitole jsou na základě porovnávání a rozboru rozhovorů interpretovány výsledky dělené do několika kategorií a subkategorií. Součástí shrnutí výsledků je návrh modelu teorie, který vytváří stručný přehled a vysvětluje jevy v souvislosti s probíraným tématem.

Stav dosavadního poznání

Existuje poměrně mnoho odborné literatury a výzkumných prací týkajících se života Vietnamců v České republice. K nejvíce užívaným primárním zdrojům pro výzkumy v dané oblasti, jakožto sekundárních dat a následně nových poznatků, patří především literatura z Etnologického ústavu AV ČR od Stanislava Broučka. Oddělení etnických studií se zabývá výzkumy v oblasti problematiky etnicity, etnických procesů a migrací, minority a integrace cizinců, Vietnamců a ostatních imigračních skupin v České republice.

Základní informace o příchodu Vietnamců do ČR před rokem 1989, o důvodech migrace, starousedlících, počátcích podnikání a celkově o adaptaci Vietnamců popisuje Brouček ve výzkumné práci *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*.² V první kapitole se objevuje charakteristika o migračních vlnách z Vietnamu. Následující kapitoly se věnují mj. rozboru adaptace jednotlivců a rodin ve vybraných oblastech ČR, zkoumaných metodou terénního šetření.

Další zajímavé poznatky především o tom, jak česká společnost přijímá a vnímá Vietnamce, jsou k dispozici jako edice článků, studií, materiálů a diskusí k problematice novodobé imigrace do ČR ve svazku *Český pohled na Vietnamce. Imigrace, adaptace, majorita*.³

Mezi významné texty patří také kapitola od Jiřího Kocourka v publikaci Sociologického ústavu AV ČR *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*, k dispozici též v publikaci *Vietnamci v ČR*.⁴ Ta se zabývá výzkumem z pohledu majoritní společnosti i minority, ekonomického zázemí a způsobu obživy, správou komunity, krajanskými organizacemi a krajanskými médii v ČR. Tyto texty ale místy popisují již neaktuální skutečnosti, nepříliš aktivní činnost ze strany Vietnamců a dobu před oficiálním uznáním Vietnamců jako národnostní menšiny.

Také v rámci studia Etnologie se specializací vietnamistika na Univerzitě Karlově dochází k mnoha bádáním a zkoumáním na podobná témata. Několik

---

² Brouček, S. 2003. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

³ Brouček, S. 2003. Český pohled na Vietnamce. Imigrace, adaptace, majorita. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

⁴ Kocourek, J. 2007. Vietnamci v ČR. [Vietnamese in the Czech Republic] In: Sociologické studie [Sociological studies], 6, 10: 46-62. Praha: SOÚ AV ČR, v.v.i.

odborných prací vzniklo např. i na Masarykově univerzitě v Brně v rámci studia etnologie, sociologie či speciální pedagogiky.

Nicméně dosud získané podklady pro práci se týkají většinou obecně integrace Vietnamců v ČR, integrace v jednotlivých strukturálních dimenzích (právní rámec, trh práce a ekonomická integrace, kulturní apod.), sociální kontroly, postojů majority v rámci začleňování cizinců, akulturace Vietnamců v konkrétní lokální oblasti apod.

Některé bakalářské a diplomové práce se zabírají problematikou blíže související s hlavním tématem tohoto výzkumu. Např. integrace Vietnamců se zaměřením na dnešní mladou generaci, výzkumy zabývající se vietnamskými dětmi na českých školách a sociálními vztahy, začleňování žáků (cizinců) do výuky, dále tzv. „banánovými dětmi“ a vlivy na utváření identity.

V neposlední řadě existuje webový portál Klub Hanoi⁵, který je především neziskovou organizací sdružující odborníky a osoby, zabývající se o Vietnam, historii, kulturu a problematiku vietnamské komunity v ČR. Můžeme zde nalézt různé projekty zaměřené na integrační vzdělávání, nabídky jazykových kurzů, projekty rozvojové spolupráce, veškeré aktuality a zprávy týkající se vietnamské komunity, kulturních akcí apod. Portál nabízí pestrou nabídku literatury, zajímavých postřehů a článků, jak ze strany komunity, tak odborníků a zájemců české společnosti.

---

⁵ Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/index.php>

1. Vymezení pojmů užívaných v práci

1.1 Migrace

Migrace je spjatá se vznikem moderních společností, ke kterým došlo postupnou transformací sociální a ekonomické struktury tehdejších společností. Změny se projevovaly stěhováním obyvatel z vesnic do měst a průmyslových center, později došlo k migraci v rámci států a kontinentů. Jedna z mnoha definic popisuje migraci jako „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.“⁶ Existují dva hlavní typy migrace:

- 1) vnitřní - když se lidé stěhují v rámci stejné země nebo oblasti (např. z Brna do Prahy)
- 2) mezinárodní – když se lidé stěhují z jedné země do druhé (např. přechod z Blízkého východu do Evropy, z Mexika do USA, atd.).

Na migraci lze nahlížet jako na sociální fenomén, lze ji studovat v několika úrovních a z různých úhlů pohledu. Rozeznáváme migraci nucenou a dobrovolnou. První z nich vyjadřuje snahu uniknout z dané oblasti zejména kvůli politickým nepokojům, represi, ozbrojeným konfliktům, přírodním nebo jiným katastrofám nebo kvůli ostatním situacím, které představují hrozbu pro život a svobodu člověka. O dobrovolnou migraci se jedná především v těch případech, kdy lidé opustili svou vlast za účelem studia, práce nebo z jiných důvodů osobního charakteru. Někdy není snadné stanovit přesné hranice mezi těmito dvěma interpretacemi. Stejně jako v mnoha jiných případech, i v oblasti pracovní migrace, dobrovolná migrace splývá s kategorií nucené migrace.

Faktory, které způsobují pohyb obyvatelstva ve světě, jsou různorodé, obecně se rozdělují do dvou skupin:

---

⁶ Terminologický slovník MV ČR [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

- „push“ faktory,
- „pull“ faktory.

Push faktory jsou takové, kvůli nimž lidé ze své země odchází. Naopak pull faktory posilují atraktivitu cílové země, jedná se tedy o faktory, kvůli kterým lidé do určité země přichází. Tyto faktory, např. politická a ekonomická stabilita, vysoká životní úroveň, kvalita zdravotnictví, svoboda a možnost seberealizace, přitahují migranty především do západních vyspělých zemí.

Pohyby lidí, respektive jejich přesuny do jiných oblastí, regionů, států či kontinentů mají dopady na chod státu. Migrace lidí ovlivňuje politiku, bezpečnost, ekonomiku, kulturu i jiné oblasti veřejného života. S hlavním tématem práce souvisí především vliv migrace na:

- sociální vazby a vztahy - lidé mohou přijít o známé a blízké v místě, které opouštějí, tedy v zemi svého původu, ale naopak mají možnost navázat nové vztahy v cílové oblasti,
- mísení kultur – stěhují se nejen lidé, ale i produkty jejich práce a kultury, jejich tradice, náboženství, jazyk, apod.

Migrace má samozřejmě své stinné stránky, např. organizovaný zločin (obchod s „bílým masem“, pašování drog, nelegální práce aj.). V souvislosti s „mísením kultur“, rasové a kulturní odlišnosti lidí, může ve státě docházet ke společenským nepokojům. V takovém případě mezi nejčastější problémy ve společnosti patří nárůst sociopatologických jevů (rasismus, projevy xenofobie, kriminalita aj.), etnických konfliktů, diskriminace či občanských válek.

Začleňování migrantů do hostitelské země může probíhat různě, záleží zejména na postoji státu a celé společnosti vůči nim. Především po vzniku Evropské unie se začaly ještě ve větší míře řešit otázky a případné problémy týkající se společné azylové politiky a politiky ochrany hranic ve vztahu k Schengenské dohodě. Rozvinuté země by měly nabídnout pomoc utlačovaným a znevýhodněným lidem z oblastí, ve kterých došlo např. k přírodní katastrofě, k pronásledování kvůli občanské válce apod., a to nejen v některých částech evropského kontinentu, ale také v Asii a Africe. Na druhou stranu státy EU musí čelit nelegální migraci především

z jihu a východu tak, aby nedocházelo k oboustranným konfliktům, případně k porušování lidských práv a vše se dalo pokojně, efektivně řešit a problémům předcházet.

Tématu mezinárodní migrace v České republice se od roku 2002 věnuje mj. i webový portál, který systematicky „mapuje výzkumy týkající se migrace, vývoj legislativy v oblasti migračních a azylových politik a činnost vládních i nevládních institucí“. (Migrace [online]) Zde je také odborníky formulováno deset zásad pro migrační politiku České republiky tak, aby byly srozumitelné a jasné pro širokou veřejnost, případně i pro cizince, kteří v ČR setrvávají:

- „mezinárodní migrace je přirozený proces,
- migrace musí být ve veřejné diskuzi prezentována vyváženě,
- zachovejme právo na azyl a respekt k integraci žadatelů o mezinárodní ochranu,
- některým cizincům nelze upřít možnost žít v České republice,
- je třeba podporovat návrat migrantů do legality,
- migranti musí mít pobytový status nezávislý na své rodině,
- každý cizinec musí mít možnost naplňovat své základní lidské potřeby,
- zabraňme vykořisťování pracujících migrantů a porušování jejich sociálních práv,
- s narůstající délkou pobytu narůstají i práva cizinců,
- integrace migrantů je obousměrný proces.“⁷

V Evropě žije mnoho lidí různých národností a etnického původu. Proto je nezbytné, aby se státy EU podílely v oblasti migrační a integrační politiky na vytváření společných řešení a preventivních opatření, která budou v souladu s ochranou lidských práv. Rozmanitost a pestrost nás obohacuje, rozšiřuje naše obzory a v dnešní moderní době se multikulturalismu, globalizaci a jiným jevům nevyhneme, pokud se tedy pohybujeme na půdě demokracie.

---

⁷ Migrační manifest [online]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/o-nas/migracni-manifest>

Mnozí lidé si neuvědomují, že integrovat se do jiné kultury bývá pro cizince obtížné. Zrovna tak jako může být těžké pro některé z nás zvyknout si na stále rozmanitější společnost a vzrůstající neshody a konflikty s tím spojené.

1.2 Asimilace

Americký sociolog Milton Gordon v roce 1964 rozlišil sedm typů asimilace (Gordon, 1964):

- kulturní a behaviorální (která byla později definována jako „akulturace“),
- strukturální asimilaci,
- manželskou,
- identifikační,
- přebírání názorů a postojů (attitude receptional assimilation)
- přebírání chování (behavior receptional assimilation)
- a občanskou asimilaci.

Zásadní rozdíl je mezi dvěma z nich – akulturační a strukturální (zvanou též sociální) asimilací.

Pojem asimilace můžeme chápat jako sociální proces, který vede k přizpůsobení jednotlivců či skupin většině, přebírá jejich zvyky, hodnoty a tradice. Na rozdíl od integrace jde převážně o jednostranný proces. I přesto, že většinová populace a kultura jsou ovlivněny i menšinou a jejími kulturními znaky. Asimilace může vést k úplné ztrátě vlastní etnické či národnostní identity. Současně s asimilací probíhá opačný proces disimilace, kdy se jedinec vymaňuje z vlivu cizí skupiny a drží se způsobu života vlastní skupiny.

Akulturací člověk nebo etnické menšiny přejímají kulturní vzorce od dominantní majority nebo většinových skupin, což zahrnuje nejen vnější kulturní rysy, jako např. oblečení a jazyk, ale také znaky vnitřní – přesvědčení a hodnoty. Gordon se domníval, že akulturace přichází na řadu v procesu asimilace jako první a že proces „pouhé asimilace“ může pokračovat do nekonečna. Proto považoval za důležitou návaznost strukturální asimilace. Tu definuje jako vstup příslušníků etnické

skupiny do blízkých nebo primárních vztahů s členy dominantní skupiny, majority (nebo alespoň do vztahů s "etnickými nečleny"). Základní hypotézou v Gordonově členění je, že právě strukturální asimilaci můžeme považovat za klíč, který zpřístupňuje cestu k ostatním zmíněným typům asimilace. (Borgatta, 2000)

Akulturačními procesy se zabývají společenské vědy jako je etnologie, sociologie a psychologie. Asimilaci nelze chápat čistě pozitivně či negativně, jelikož jde o proces, který může jak obohacovat, tak mít i negativní dopady. V praxi by měl být praktikován způsob, jakým by národnostní menšiny přejímaly prvky dominantní kultury, ale zároveň si uchovaly vlastní identitu a nepodlehly tak celkově většinové populaci, viz. integrační politika.

1.3 Socializace

Důležitou součástí v oblasti výchovy vietnamských dětí a vytváření jejich identity v české společnosti je tzv. „zespolečňování“, nebo-li socializace. Pojem socializace označuje celoživotní proces osvojování si norem, zvyků, hodnot, idejí, tradic, jazyka, přijímání sociálních rolí apod. ve společnosti, ve které se jedinec pohybuje. Jedná se o postupné začleňování jedince do společnosti, během kterého získává dovednosti potřebné pro společný život s ostatními lidmi, učí se s nimi žít, efektivně komunikovat a spolupracovat. Na socializaci osobnosti působí mnoho vlivů. Jedinec si osvojuje své návyky, názory, předsudky, zvyklosti a postoje nezáměrným (každodenní interakce s lidmi, média apod.) i záměrným (výchova rodičů, škola) působením okolí.

Proces socializace můžeme chápat i jako „vytváření orientace v oblasti společenských hodnot, v jejich složitém systému (např. vytváření pojmu dobra a zla, pojetí slušného a neslušného, vytváření hygienických a pracovních návyků, zdokonalování pohybové a výrazové činnosti, zjemňování citových vztahů, příprava na manželství, rodičovství, stáří, vytváření světového názoru, algoritmů logického myšlení, správného zacházení s předměty atd.).“ (Kohoutek, 1998)

Základní členění socializace na:

- primární
- sekundární

Primární socializace je fáze, ke které dochází v rodině a uskutečňuje se u dítěte od raného dětství. Jedná se o učení především v emoční rovině a o přípravu uvést dítě do kulturního prostředí, aby se naučilo orientaci. Na primární socializaci navazuje sekundární, ve které dochází ve společenských institucích, ve škole, v práci a díky veškeré sociální interakci, kdy se jedinec učí novým rolím a zdokonaluje se. Především v sekundární socializaci se postupně utváří a vyvíjí sebepojetí, sebepoznání, sebeuvědomění, kdy jedinec poznává sám sebe a hodnotí vlastní znalosti, chování a zájmy a nachází své místo ve světě. Důležitou součástí socializace je komunikace, tedy sdělování a přejímání významů mezi jedinci pomocí společenských symbolů, kdy dochází k přenosu informací. V následující části bude přiblížena právě komunikace a jazyk, jež jsou základem sociální interakce a také důležitou součástí v procesu asimilace a integrace cizinců.

Rodinná výchova, jakožto primární nástroj socializace jedince je v životě nejdůležitější, jelikož vytváří základ osobnosti a připravuje člověka na společenské vztahy a život. Jde o jakýsi morální výcvik. Obecně se výchova definuje např. jako „záměrný, formální přenos poznatků, dovedností a hodnot z jedné osoby nebo skupiny na jinou. Výchova je instituce pro socializaci, je univerzálním sociálním procesem, jímž je přenášeno sociální dědictví z generace na generaci.“⁸

Základním činitelem sociální interakce v raném věku dítěte je vztah matka-dítě. Důležitý je fyzický kontakt s matkou, komunikace a vnímání její blízkosti. Od druhého roku dítěte se, v případě jejich zájmu, rozšiřuje sociální vazba na další osoby (otce, sourozence, prarodiče apod.). Rodina tedy patří mezi primární výchovnou skupinu, která by měla zajišťovat jak výchovu a vzdělání, tak především poskytovat bezpečí a sociální a ekonomické zázemí. „Rodina poskytuje dítěti modely k napodobování a identifikaci. Předává mu základní model sociální interakce a komunikace v malé sociální skupině. Začleňuje dítě do určitého způsobu života a předává mu určité sociální požadavky a normy. Odměnami a tresty podporuje přijetí těchto požadavků a norem, jejich interiorizaci a exteriorizaci v chování dítěte. Tím

⁸ Geist, B. 1992. Sociologický slovník. (str. 539) Praha: Victoria Publishing.

dochází k socializaci dítěte v rodině, k jeho výchově. Různé rodiny přitom vybírají z makroprostředí různé momenty – různé modely, formy způsobu života, hodnotové orientace, názory.“ (Čáp, 1993)

1.4 Etnické menšiny

Existuje řada výkladů pojmu etnická menšina. Jedna z často zmiňovaných definic pochází z roku 1977 od zvláštního zpravodaje OSN, za Subkomisi pro prevenci diskriminace a ochranu menšin, Francesca Capotortiho. Podle něj je menšina: „...skupina početně menší a slabší, než zbytek obyvatelstva státu, nacházející se v nedominantním postavení, jejíž příslušníci – kteří jsou občany daného státního útvaru – mají etnické, náboženské nebo jazykové rysy odlišné od zbytku obyvatelstva a vykazují, byť pouze implicitně, smysl pro solidaritu zaměřený na zachování jejich kultury, tradic, náboženství nebo jazyka.“⁹

Etnická menšina se vyznačuje svou vlastní etnicitou, tu lze definovat jako „vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu.“ (Petrusek a Vodáková, 1996)

V souvislosti s etnickou menšinou a s pojmem etnicita existuje několik dalších pojmů především psychologického charakteru. Jedná se zejména o pojmy etnická příslušnost, etnická vědomí a etnická identita. Brouček et al. (1991) definuje etnickou příslušnost jako „sounáležitost jednotlivce s etnickým společenstvím na základě objektivních (jazyk, teritorium) a subjektivních komponentů (hodnoty, postoje, zvyky) jeho etnicity.“

Etnická příslušnost následně závisí na etnickém vědomí, což je „vědomí sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených objektivních komponentů etnicity nebo rodového původu. Jako forma společenského vědomí je souhrnem názorů na původ, etnický prostor (vlast), historické osudy, postavení, úlohu a povahu vlastního etnika a na jeho místo mezi ostatními etniky.“ (Brouček, 1991)

⁹ Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation [online]. Dostupné z: (http://www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf)

Pojem etnické vědomí je možno chápat jako synonymum k pojmu etnická identita, která může být vnímána jako vyjádření etnicity.

Svou vlastní identitu si většinou jedinec, případně (etnická) skupina neuvědomuje do chvíle, kdy se setká s něčím netradičním a cizím. V takovém případě může nastat situace, kdy má tendenci se vůči cizímu nějakým způsobem vymezit a tehdy začne chápat svou odlišnost. Následně dochází k mnoha procesům, zejména k sebepojetí, sebeuvědomování, k pochopení jedinečnosti sebe sama a také ke změně vnímání okolí, jakožto důsledku vnímání své vlastní identity. Respektive dochází k pochopení odlišnosti „my“ a „oni“.

„Etnické vědomí jako psychický stav obohacuje jednak složku kognitivní, jednak složku emocionální.“ (Interkulturní psychologie, 2010) Průcha tyto složky etnického vědomí popisuje následně:

- *kognitivní složka* je „souhrn znalostí a názorů jednotlivců na původ, odlišnost, historické osudy a jiné atributy týkající se vlastního etnika. (...) Obsah této složky může být do určité míry sycen školní výukou a jinými formálními zdroji (médiá) a může být také měřen určitými testy vědomostí.“¹⁰
- *emocionální složka* je méně přístupná objektivnímu pozorování. Jde o „subjektivní stavy prožívání, cítění, vážící se k vlastní etnické identitě, např. pocit starosti, lítosti či smutku v případě diskriminace vlastního etnika, nebo naopak pocity radosti, hrdosti v případě úspěchu vlastního etnika.“¹¹

Etnologové a sociologové se shodují, že podstatným objektivním rysem etnika je jazyk. Mladá generace Vietnamců žijící v České republice může být považována za bilingvní, jelikož od útlého dětství ve většině případů používají jak vietnamský jazyk, tak češtinu. A to především díky výchově v českých rodinách, na kterou rodiče často přistupují.

---

¹⁰ Průcha, J. 3. vydání 2010. Interkulturní psychologie, Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál

¹¹ ibidem

1.5 Jazyk a komunikace

Jazyk je nejdůležitějším prostředkem komunikace, díky němuž lze vyjádřit své myšlenky a představy. Jazyk je „systém znaků užívaných lidmi ke komunikaci.“ (Jandourek, 2012) Tyto znaky pak reprezentují to, co chceme vyjádřit, jsou to signály a symboly, které mají určitý sdílený význam a jsou nositeli informace. Primární funkce jazyka je společenská. Lidé se díky jazyku dorozumívají, sdílejí své myšlení, kulturu a vytváří sociální vazby.

Náš každodenní život naplňují různé druhy komunikace (jakožto proces přenosu informací) a konverzace. Jedná se především o řeči - tedy verbálně -přijímané informace, ale také s lidmi lze komunikovat jinými způsoby – neverbálně, vizuálně a písemně.

Komunikace je velice důležitá a napomáhá lidem k porozumění, k pochopení jeden druhého. Je nezbytnou součástí při formování společenských vztahů. Nesprávně vedená konverzace a interpretace myšlenek může vést k neshodám.

K nepochopení partnera může dojít při interkulturní komunikaci poměrně lehce. „I obyčejné „*ano*“ může způsobit nepochopení mezi českým a vietnamským mluvčím. České „*ano*“ znamená „souhlasím, rozumím vám“. Na druhou stranu vietnamské „*ano*“, v překladu „*đạ, ạ, vâng*“, jsou zdvořilostní elementy v hovoru, rozumí se „*ano, poslouchám vás, jsem k vám zdvořilý*“, nemusí však znamenat, že dotyčný rozumí a souhlasí s mluvčím.“ (Nguyen Thi Minh Trang, 2011)

Komunikace, která probíhá mezi majoritní společností a minoritou, respektive kulturně odlišnými etniky, se označuje jako, již zmíněná, interkulturní. Ta byla definována v moderní společnosti díky narůstajícímu počtu cizinců a migrantů v zemích, v důsledku globalizace a s ní spojenou např. ekonomickou sférou (mezinárodní obchod, podnikání apod.), politickou (diplomacie) či sociální a kulturní sférou (turismus, zahraniční studia, věda, umění, sport aj.).

V souvislosti s probíraným tématem se tedy jedná o komunikaci mezi Čechy a Vietnamci. Interkulturní komunikaci popisuje profesor Jan Průcha jako „proces interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou komunikujícími partnery příslušníci jazykově anebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifickými jazyky, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů.“ (Průcha, 2010) Mezi Čechy a Vietnamci je komunikace silně

determinovaná díky velkým odlišnostem kultur, hodnot, postojů a řadou dalších kulturních rysů. Pokud spolu hovoří lidé odlišných kultur, nemohou dosáhnout absolutního porozumění, protože chápou věci odlišným způsobem. Platí u nich jiné hodnoty a okolní svět vnímají skrze své jazyky. Následně může dojít ke komunikační bariéře, jelikož díky těmto odlišnostem mohou vznikat různá nedorozumění a konflikty.

2. Vietnamská menšina v České republice

2.1 Integrační politika ČR

Integrace zde označuje proces zapojování a začleňování cizinců (jednotlivců či skupin) do nového prostředí a společnosti, tj. do České republiky, bez toho, aniž by ohrozila individualitu a identitu integrovaných. Obě strany, jak nově příchozí lidé a migranti, tak i cílová země, by měly spolupracovat a být tolerantní k sobě navzájem, k odlišným kulturním vzorcům, ale také k ideologicko-náboženským skupinám. Tyto skupiny by samozřejmě neměly nijak ohrožovat společnost a lidská práva. Pokud jsou tedy veškeré hodnoty přijímány a respektovány, předchází se vážným konfliktům a minimalizují se případné problémy. Avšak ani v České republice nejsou etnické vztahy bez problému.¹² „Různé kulturní skupiny si mohou udržovat a rozvíjet svou zvláštní identitu k prospěchu všech pouze tehdy, respektují-li vyšší kolektivní rámec v podobě občanského národa a jeho liberálních hodnot.“ (Barša, 2005)

Integrace se rozvíjí v mezinárodním, politickém, ekonomickém a sociokulturním kontextu. Může probíhat na několika úrovních.¹³ V rámci vztahů mezi státy (mezinárodně), mezi skupinami (v rámci kulturně-rozmanitých států) a mezi jedinci (kteří jsou členy těchto kolektivních entit). Tyto úrovně mohou být zkoumány pomocí sociální vědy, s využitím jejích konceptů a metod, nebo bývají součástí výzkumů v oboru psychologie. Opakem sociální integrace je sociální dezintegrace, nebo-li proces působící opačně, díky kterému se ztrácí systematičnost, organizace a členové společenských skupin jsou ohroženi sociální exkluzí. Německý sociolog René König, v roce 1967, definoval sociální dezintegraci jako „postupující rozpříhrádkování společenského vědomí v množství jednotlivých úseků kultury (techniky, hospodářství, práva, státu, náboženství, vědy, umění a také rodiny), které fungují na sobě relativně nezávisle a jsou také relativně samostatné.“ (Geist, 1992)

---

¹² např. přetrvávající problémy v soužití romské minority s většinovou společností; v poslední době hojně diskutované téma islám, islamismus a muslimská komunita nejen v ČR, ale celkově v souvislosti s evropskými státy

¹³ Berry, J. W. 2011. Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity [online], Volume 20, Issue 1, str. 2.1-2.21. Dostupné z: <http://www.psych.lse.ac.uk/psr/>

Situace občanské společnosti v České republice se po pádu komunistického režimu v zemi - díky přeměně politického zřízení v demokracii - výrazně změnila. Od 90. let a po vstupu do Evropské unie zde vzniklo množství různých organizací, institucí a veřejných projektů pomáhajících integraci cizinců v ČR nebo asimilaci menšin. Problematikou integrace, rasismu, xenofobie, asimilace aj. se zabývají ve velké míře i neziskové organizace a dobrovolnické spolky. Koordinaci politiky integrace cizinců žijících na území ČR má na starost Ministerstvo vnitra¹⁴. Avšak podléhá vlivům Evropské unie, která se snaží o propojování a sjednocování národních integračních politik. Cílem integrace je mimo jiné zamezit sociální exkluzi cizinců, předcházet izolování komunit od společnosti, zachovat sociální soudržnost a žít v souladu. V rámci např. začleňování vietnamské komunity do české společnosti se konají setkání na témata spojená s integračními opatřeními jako je problematika krátkodobých, dlouhodobých a studijních víz, setrvání na území ČR po ukončení studia, získávání občanství a další. V krajích působí různé poradny pro integraci cizinců, které nabízí sociální poradenství, právní poradenství, příležitost zúčastnit se či zorganizovat různé komunitní aktivity (multikulturní akce, festivaly, etnické večery, apod.). Zajišťují vzdělávací kurzy (českého či anglického jazyka pro cizince, kurzy socio-kulturního minima, aj.) a poskytují další služby (přednáškové činnosti, přístup k internetu, knihovnu, cizojazyčnou literaturu, apod.). Cílem těchto služeb je mj. podporovat samostatnost cizinců v české společnosti, pomáhat rozvoji jejich schopností a vědomostí, např. při řešení jakýchkoli sociálních situací a při uplatňování jejich občanských práv. Integrační centra se zároveň snaží zachovat kulturní a etnické odlišnosti cizinců a podporovat aktivity jednotlivých cizineckých komunit.

Samozřejmě stále existují lidé, kteří témata migrace, kulturní odlišnosti, multikulturalismu, apod. neakceptují, odmítají nebo necítí potřebu se jimi obzvlášť zabývat. Naštěstí tento postoj v naší demokratické společnosti extrémně nepřevažuje a česká integrační a imigrační politika není zdaleka tak silně zasažena konflikty, jako

---

¹⁴ MV ČR – Integrace vietnamské komunity do české společnosti [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/fotogalerie/integrace-vietnamske-komunity-do-ceske-spolecnosti.aspx>

je tomu v ostatních státech.¹⁵ Jedná se především o migranty nejčastěji volené cílové země (Francie, Německo, Velká Británie).

Z celkového pohledu mají cizinci a minority v České republice dostatečné množství prostoru, podpory, respektu a nemusí se cítit nijak izolováni a diskriminováni.

Předpokladem úspěšné integrace cizinců na území ČR slouží následující cílená specifická opatření MV ČR:

- „znalost českého jazyka cizinci,
- ekonomická soběstačnost cizince,
- orientace cizince ve společnosti,
- vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti.“¹⁶

Znalost českého jazyka minimálně na úrovni A1 je klíčový pro úspěšnou integraci cizinců a podmínkou pro získání povolení k trvalému pobytu. Integrační politika prostřednictvím poraden pro integraci a různých center zajišťuje širokou regionální dostupnost kurzů češtiny pro cizince, a to pro různé stupně pokročilosti.

Předpokladem ekonomické soběstačnosti cizinců je informovanost o svých právech a povinnostech, např. týkajících se podnikání a zaměstnání v České republice a podmínek s tím spojených. Díky těmto znalostem může být cizinec více nezávislý na zprostředkovatelích, zlepšit své postavení a sebedůvěru ve společnosti a omezit míru manipulovatelnosti a diskriminace z vnějšku.

Co se týče orientace cizince ve společnosti a jeho základní integrace, tu zajišťují zejména adaptačně-integrační kurzy, kde se cizinec seznamuje se svými právy a povinnostmi, s místní kulturou, poměry, zvyklostmi a učí se řešit každodenní záležitosti a situace.

Při integraci je důležitá také informovanost majoritní společnosti. Ta by měla být seznámena s možnými problémy, které mohou v multikulturním prostředí vznikat, stejně jako s následnými řešeními. Proces integrace funguje oboustranně,

---

¹⁵ Ve Francii v roce 2005 přistěhovalci zapalovali auta na předměstích. Tehdejší prezident Nicolas Sarkozy tvrdě prosazoval změny integrační politiky a zákonů proti imigrantům, v čemž pokračoval po celé své volební období. V Německu je velmi často diskutované téma týkající se multikulturalismu. Integrační politika, podle kancléřky Angely Merkelové, selhává a „ve školách s vysokým počtem imigrantů dochází k šikaně německých dětí a verbálním útokům na učitele.“ Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/17626/clanek/merkelova-integrace-cizincu-selhala/>

¹⁶ MV ČR – Azyl, migrace a integrace [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

tudíž je důležité poznání odlišnosti kultury, tradic i postojů ze strany menšin i majoritní společnosti, vzájemná tolerance, porozumění a respekt. Integrovaná politika se snaží podporovat harmonické a bezkonfliktní soužití cizinců i majority i skrze různé multikulturní aktivity, projekty, apod. ve školách, kulturních, sportovních, integrovaných a ostatních centrech a institucích.

2.2 Vývoj vietnamské komunity v ČR

Česká republika je etnicky a národnostně poměrně homogenním státem. Počet i základní struktura cizinců se však v zemi liší víceméně každým čtvrtletím¹⁷ – lze usoudit na základě zveřejněných výsledků Českého statistického úřadu týkajících se pohybu obyvatelstva za uplynulá období a na základě ostatních demografických dat. Podle údajů Ředitelství služby cizinecké policie a Ministerstva vnitra bylo na našem území k 28. únoru 2015 evidováno zhruba 454 618 cizinců¹⁸, což činí 4,3 % z celkové populace ČR.¹⁹ Nejvíce cizinců, s povoleným pobytem v naší zemi, úřady evidují²⁰ z Ukrajiny (104 549), ze Slovenska (97 108) a Vietnamu (56 556). Vysoký počet osob přebývajících v České republice, v porovnání s cizinci Evropské unie a třetích zemí, stále představují občané z Ruské federace (35 060), z Polska (19 630) a také z Německa (19 841).

Národnostní menšiny jsou takové skupiny občanů, které se liší od ostatních společným etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi a usilují o rozvoj vlastní svébytnosti a o zachování historického původu. V naší zemi je tvoří Bulhaři, Chorvaté, Maďaři, Němci, Poláci, Romové, Rusíni, Rusové, Řekové, Slováci, Srbové a Ukrajinci. Před dvěma lety k nim přibyli též Bělorusové a Vietnamci, které stát oficiálně uznal 3. července 2013²¹. Čeští Vietnamci posledních několik let usilovně žádali o to, aby se stali uznanou národnostní menšinou a přestali být „pouze“ komunitou. Témata s tím spojená byla často mediálně diskutována a objevovaly se rozličné názory občanů, politiků i samotných Vietnamců. Schválení tohoto statusu

¹⁷ ČSÚ – Pohyb obyvatelstva – 1. až 3. čtvrtletí 2013

¹⁸ ŘS CP MV ČR – Cizinci se zaevidovaným povoleným pobytem na území ČR k 28. únoru 2015

¹⁹ Podle předběžných výsledků ČSÚ činil počet obyvatel ČR k 31.12. 2014 celkem 10 538 275

²⁰ ŘS CP MV ČR – Cizinci se zaevidovaným povoleným pobytem na území ČR k 28. únoru 2015

²¹ Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny – Zpráva o situaci národnostních menšin v ČR za rok 2012 (vydáno v září 2013)

jim nyní umožňuje více rozvíjet jejich kulturu, tradice, jazyk a především tím získali členství v Radě vlády pro národnostní menšiny. Jednotlivé země zde mají svého zástupce, který může diskutovat s úřady, se státními orgány a získat například finanční dotace na kulturní akce, vzdělávání apod. Podle Zprávy o situaci národnostních menšin v ČR „byli Vietnamci na jednání Rady vždy zváni jako hosté od listopadu roku 2007.“ (Úřad vlády, 2013)

Vietnamci přijíždí do České republiky nejčastěji kvůli práci, studiu a lepším ekonomickým a politickým podmínkám. Někteří se rozhodnou zůstat natrvalo a založí si zde rodinu. Významnou roli přítomnosti Vietnamců v ČR sehráli studenti a pracovníci, kteří na naše území přišli již za dob Československa. Zaměřovali se převážně na práci v oblasti spotřebního průmyslu, metalurgii či strojírenství. Mnozí Vietnamci zažádali o prodloužení studií, stáží a pobytu v naší zemi. Na území ČR přicházeli migranti i z okolních států, především z Německa. Ve druhé polovině 90. let pak následovala další vlna migrantů z Vietnamu, a to převážně příbuzných a známých těch, kteří již určitou dobu v ČSSR přebývali. (Brouček, 2003)

Nově přichozí Vietnamci zde zakládali drobné živnosti po vzoru svých rodinných příslušníků a známých. Živili se především jako obchodníci-trhovci, dnes jsou již jejich služby, sortiment i zaměření v pracovní oblasti různorodé a pestré. I nadále dochází k růstu počtu Vietnamců v zemi. A to díky nově přicházejícím - nárůst v důsledku imigrace, ale také přirozeným přírůstkem legálně pobývajících Vietnamců na území ČR. Ti do České republiky přichází z několika důvodů – primárně kvůli zaměstnání, obchodním záležitostem, zlepšení rodinné ekonomické situace nebo bez jakýchkoli předem stanovených cílů, pouze následují své rodinné příslušníky. Nabízí se zde možnost kvalitního vzdělávání a studijní příležitosti pro jejich potomky. V 90. letech na českém území pobývalo kolem 35 000 vietnamských občanů.²²

Podle zveřejněných informací Českého statistického úřadu a výzkumů Sociologického ústavu Akademie věd ČR týkajících se cizinců na českém území patří Vietnamcům první místo v nejdélším pobytu imigrantů v České republice. V průměru zde žijí osm let.²³ Vietnamská migrace do České republiky je převážně rodinného charakteru, kdy ve stejné oblasti žije více příbuzných, tzn. sourozenci,

²² Boušková, P. 1998. „Pracovní migrace v ČR.“ in Národní diskuse u kulatého stolu na téma vztahů mezi komunitami. (str. 34-35) Praha: Odbor pro uprchlíky a integraci cizinců MV ČR.

²³ Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214

bratřenci, sestřenice, strýcové a tety apod. Tito příbuzní jsou ve vietnamské kultuře vnímáni jako blízká rodina a vyznačují se velkou sounáležitostí.

Oficiálním uznáním za národnostní menšinu získali Vietnamci nárok na státní podporu jejich kultury v ČR, tradic a jazyka. Díky členství v Radě vlády pro národnostní menšiny se prostřednictvím vietnamských zástupců očekává i lepší a snadnější integrace do společnosti a vzájemná spolupráce.

Vietnamská komunita obecně je ve srovnání s ostatními menšinami uzavřenou a izolovanou skupinou, která většinou ovládá český jazyk na minimální úrovni. Je však považovaná za velice pracovitou a samostatnou oproti jiným národnostem. *„V těch svých večerkách jsou od rána do desíti večer, v sobotu i v neděli. Přesně tak, jak to je ve Vietnamu, tam téměř nevidíte, že by někde za rok, kromě oslav Nového lunárního roku (Tét), bylo zavřeno.“*²⁴

V některých případech způsobu výdělků na území České republiky se jedná o trestnou činnost (krácení cla, nelegální činnosti týkající se spotřebního zboží a stánkového prodeje, obchodování a distribuce omamných látek apod.). Kvůli kriminální činnosti mohou být Vietnamci vyhoštěni ze země, avšak na závažných nelegálních činnostech se podle odhadů podílí pouze zlomek vietnamské menšiny.

Podle Policie ČR se ve vietnamské komunitě vyskytují i násilné trestné činnosti, vymáhání dluhů apod. Existují organizované vietnamské skupiny a mocenská centra, která „zajišťují vymáhání dodržování nepsaných pravidel platných v celé asijské komunitě nacházející se v České republice (největší důležitost se připisuje Praze).“²⁵ Tyto skupiny jsou vysoce tolerovány, avšak dochází k případům, kdy se regionální mocenská centra odmítají zcela podřídit pražské kriminální autoritě. V čele každého mocenského centra stojí vietnamská kriminální autorita, která však v případě nutnosti řeší nejen spory v rámci vietnamského kriminálního podnikání, ale i spory ve vietnamské komunitě.²⁶

Vietnamci ve své komunitě pořádají různá setkání, oslavují své vietnamské svátky, ale málokteré dospělé Vietnamce bychom potkali při návštěvě kina, divadla či jiných kulturních a zábavních akcí. Tato skutečnost je podmíněna jazykovou vybaveností a právě zmíněnou izolovaností a spíše preferencí zdržování se ve své komunitě. Dalším důvodem je také fakt, že primární cíl Vietnamců je vydělat si co

²⁴ vyjádření předsedy Česko-vietnamské společnosti Marcela Wintera v reportáži České televize „Vietnamsko-české vzlety a pády“, 2009

²⁵ Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2010. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-uooz-za-rok-2010.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

²⁶ ibidem

nejvíce peněz pro zajištění rodiny. Tudíž tráví veškerý možný čas v zaměstnání. V neposlední řadě hraje velkou roli pevný vztah k rodině, silný vztah ke svému kraji a kultuře, proto zejména starší Vietnamci nemají tendenci navazovat vztahy s majoritní společností.

Již v čínském filozofickém směru konfucionismu byl kladen velký důraz na lidské jednání, mezilidské vztahy a rodinu. Jeho podstatou je, aby každý člověk činil to, co je dobré a správné, zdokonaloval svou lidskost a ctil mezilidské vztahy. Tento směr ovlivňuje život lidí na Dálném východě dodnes. Hierarchie vztahů je zde stále hluboce zakořeněna (vztah otec-syn, starší a mladší bratr, manžel-manželka atd.).

Vietnamci jsou hodně pověřiví. Zpravidla v obývacím pokoji na viditelném místě mívají malý oltář, na kterém jsou umístěny svíčky, vonné tyčinky, květiny a fotografie zesnulých. Členové rodiny, blízcí a přátelé se scházejí při významných událostech, jako je např. narození dítěte, svatba či smutek v rodině. Pokládají na oltář ovoce, jídlo a víno, případně peníze a tímto dávají najevo svou lásku, soudržnost, oddanost a respekt a zároveň informují své zesulé předky o nových událostech v rodině, na které nezapomínají.

Ve Vietnamu existuje několik náboženství. Díky francouzské kolonizaci a misionářům je zde rozšířené i křesťanství. Jinak převládá buddhismus a filozofické směry jako právě konfucionismus či taoismus, který zdůrazňuje vztah, lásku a splynutí člověka s přírodou. Všechny směry se prolínají a doplňují. I přes komunistický režim v zemi je kult uctívání předků, lidová tradice a svoboda náboženství podporována ve Vietnamu ústavou.²⁷

Pokud se ovšem zaměříme pouze na mladou generaci, zjistíme, že se integruje mnohem snáz a pouto k Vietnamu a vztahy k vietnamské kultuře nemusí být vždy silné. Je to z toho důvodu, že se v České republice již narodili nebo sem přijeli poměrně mladí. Vyrůstají v jiném prostředí, osvojují si český jazyk i kulturu snadněji a mají odlišné integrační strategie, než jejich rodiče. Tato generace se velice snadno a rychle asimiluje.

---

²⁷ Tollarová, B. 2010. Vietnam [online], [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Vietnam.pdf>

2.3 Význam komunity

Termín komunita můžeme chápat jako společenství lidí, kteří žijí ve vzájemné interakci, spojuje je společná víra, přesvědčení a uznávají podobné hodnoty a cíle. Členové komunit „mají podobné potřeby, sdílejí podobná rizika a využívají stejné zdroje a jsou na sobě do jisté míry závislí.“ (Jandourek, 2012) Tyto skutečnosti ovlivňují pospolitost a identitu členů komunity.

Vietnamci se setkávají v komunitě při slavnostních příležitostech (např. při oslavách lunárního Nového roku), kulturních akcích a jiných důležitých událostech. Jedná se především o setkávání na regionální úrovni. Existují krajské a obecní pobočky Svazu Vietnamců v ČR, které institucionalizují místní Vietnamce a podporují jejich zájmy a integraci.

Základními faktory,²⁸ které ovlivňují aktivitu a fungování komunity jsou:

- *rodina a rodinné vazby* - Vietnamci mají v ČR většinou příbuzné, se kterými udržují kontakt a pravidelně se navštěvují. Pokud se rozhodne příbuzný z Vietnamu na nějakou dobu usadit v ČR, zpočátku sdílí domácnost společně se svou rodinou, která zde nějaký čas žije, poté se snaží osamostatnit,
- *historicko-politicko-ekonomický kontext období přechodu* – lidé stejného etnického původu, kteří přišli do země ve stejném roce/období, drží více pospolu, jelikož sdílejí podobné názory, zkušenosti a hodnoty. Např. Vietnamci stejných „migračních kohort“ z období socialismu dodnes drží pevně při sobě,
- *migrační generace* – interakci s českou společností a vztah ke komunitě ovlivňuje věk migranta v době příchodu do ČR. Intenzivněji vnímá vztah k předkům a vlasti první generace Vietnamců, tzv. druhá a třetí generace je již značně ovlivněna českými kulturními prvky,

---

²⁸ Kušniráková, T, A. Plačková, Tran Vu Van Anh. 2013. Vnitřní diferenciacie Vietnamců. Praha: o.s. Fuertos. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/doc/Vnitri_diferenciace.pdf

- *socioekonomický status a vzdělání* – finanční situace rodiny a dosažené vzdělání ovlivňuje vztahy uvnitř komunity,
- *provincie původu* - Vietnamci se mohou sdružovat na základě krajanství.

V souvislosti s těmito faktory se příslušníci komunity navzájem podporují, vyrovnávají se s případným kulturním šokem, který vzniká při příchodu do nové země se zcela odlišnou kulturou. Společně mohou překonávat frustraci z jiné mentality, odlišných zvyků apod.

Většina dospělých, jak už bylo řečeno, ve skutečnosti vlastně nejeví zájem splynout s českou kulturou a společností a naučit se hovořit česky, proto také Vietnamci usilovali o uznání menšiny na našem území a pohybují se převážně v prostředí své komunity. Samozřejmě prvotním postřehem, v čem zřejmě spočívá alespoň částečná snaha o integraci do naší společnosti, jsou ekonomické důvody. To je nejzákladnější argument, proč jsou Vietnamci schopni se do určité míry adaptovat. Jejich tržnice a obchody je možné vidět snad v každém městě. Od pohraničních oblastí po centra. Dokonce i na místech, kde by to člověk méně očekával, v historických uličkách a v podloubích (např. v někdejších královských městech jako Kadaň, Hradec Králové, Cheb, Žatec, Karlovy Vary atd.). Tam, kde původní drobné české obchody krachují, např. kvůli vysokému nájmu, Vietnamci umí výborně využít situaci a začnou podnikat. Jsou schopni pronajmout si celé pasáže, stále dobře vydělávat a uživit sebe a celou rodinu. Umí být kreativní, vynalézaví a pracovití, a to především s cílem finančního zisku a prosperity.

Ve spojitosti s prací v restauračních zařízeních, bistrech, v obchodech s potravinami nebo s oblečením je možné zaznamenat odlišnosti týkající se přítomnosti vietnamských dětí. Ty kolikrát vysedávají v obchodech s rodiči, dívají se na malou televizi umístěnou u pokladny či běhají po chodníku před výlohou a hrají si, starší děti například píší úkoly a učí se. Avšak můžeme často narazit v okruhu známých na člověka, jehož příbuzný hlídá a stará se o vietnamského chlapce či dívku od jejich útlého věku. Rodiče pracují od rána do večera, včetně víkendů, a na výchovu potomků nemají čas. O podobných situacích můžeme slyšet čím dál častěji.

2.4 Územní rozložení Vietnamců

Nejvyšší počet vietnamských občanů bylo zjištěno v kraji Hlavního města Praha, 19,6 % (z toho téměř polovina v územním obvodu Prahy 4). V Ústeckém kraji bylo registrováno 14,6 % a v Karlovarském kraji představují 13 % z celkového počtu Vietnamců žijících v České republice. (Statistika a my, ČSÚ [online])

Tabulka 1. Územní rozložení Vietnamců podle krajů (v %) NUTS3 – 2001-2012 (k 31.12.)

Kraj	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hlavní město Praha	13,7	13,4	13,3	13,2	14,0	14,9	16,5	16,4	16,9	18,3	19,4	19,6
Středočeský kraj	9,9	8,1	8,0	8,0	8,0	7,9	8,9	11,2	16,1	10,5	10,0	9,8
Jihočeský kraj	3,3	3,6	3,9	4,1	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	4,4	4,5	4,5
Plzeňský kraj	8,4	8,9	9,2	9,2	9,2	9,0	8,5	9,9	9,9	10,0	9,6	9,6
Karlovarský kraj	23,7	24,9	24,2	23,9	21,6	20,4	18,7	15,7	13,2	13,8	13,4	13,0
Ústecký kraj	16,2	16,6	16,5	17,1	17,3	17,4	17,0	15,9	14,2	14,6	14,5	14,6
Liberecký kraj	3,1	2,9	3,0	3,4	3,9	3,8	3,7	4,0	3,6	3,8	3,8	3,8
Pardubický kraj	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	2,0	2,4	2,4	2,9	2,6	2,4
Vysočina	1,6	1,7	1,7	1,6	1,7	1,9	2,1	2,5	2,0	2,1	2,1	2,2
Jihomoravský kraj	6,5	6,7	7,1	7,4	7,7	8,1	7,6	7,2	7,3	7,9	8,3	8,5
Olomoucký kraj	2,2	2,4	2,3	2,1	2,2	2,7	2,6	2,1	1,9	2,2	2,3	2,4
Zlínský kraj	1,6	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5
Moravskoslezský kraj	9,0	8,1	8,3	7,5	7,5	7,3	6,9	7,3	7,4	8,1	8,0	8,2

Zdroj: ČSÚ, výpočty: Kateřina Pinková

Jedná se převážně o Vietnamce, kteří se živí jako živnostníci (restaurační zařízení, obchody, trhy, herny) a volí si pro obchod různá strategická místa.

V Praze, konkrétně v Praze 4, kde se soustřeďuje polovina Vietnamců z celkového počtu za hl. město Prahu, se nachází tzv. Malá (Pražská) Hanoj "SAPA"²⁹, která představuje největší vietnamské obchodní, kulturní centrum a tržnici o velikosti zhruba 25 000 metrů čtverečních. Centralizuje se zde veškeré dovezené zboží nejen z Vietnamu, ale např. i z Číny, Thajska, Turecka, Polska, Ukrajiny apod. Kromě potravin je zde možné koupit oblečení, šperky, nábytek aj. SAPA je centrem, ve kterém se nachází školky, lékárny, neziskové organizace, buddhistický chrám. Jsou zde místa, kde se mohou slavit narozeniny, pořádat svatební i smuteční hostiny a spousta dalšího.

²⁹ Dostupné z: <http://www.sapa-praha.cz/>

Tabulka 2. Vietnamci pobývající v pohraničních okresech (v %), 2001-2012 (k 31.12.)

Pohraniční okresy	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
hraničící s Německem	44,03	46,32	45,39	45,81	43,85	42,20	39,43	35,92	33,62	32,62	31,98	31,44
hraničící s Rakouskem	3,28	3,50	3,73	3,62	3,71	3,66	3,56	3,54	3,93	4,07	4,25	4,38
hraničící s Polskem	4,35	4,30	4,55	4,68	5,00	5,41	5,49	6,15	5,94	6,37	6,30	6,35
hraničící se Slovenskem	2,04	1,85	1,91	1,83	1,85	1,73	1,67	1,57	1,63	1,67	1,80	1,99
suma pohraničních	53,70	55,97	55,59	55,93	54,41	53,01	50,14	47,19	45,12	44,73	44,33	44,17

Zdroj: ČSÚ, výpočty: Kateřina Pinková

Vietnamci pracující v Německu, získali po znovusjednocení země v 90. letech nabídku na odstupné, pokud odjedou před ukončením pracovní smlouvy.³⁰ Většina Vietnamců, která na nabídku přistoupila, odjela právě do České republiky, kde se v pohraničí usídlila a již tam zůstala.

V pohraničních oblastech je rozšířená i ilegální činnost (padělání zboží, distribuce drog), která navyšuje kriminalitu ve vietnamské komunitě. Jedná se o oblasti zejména v pohraničí s Německem, což by mohlo být také jedním z důvodů vysokého počtu Vietnamců právě v této části republiky.

³⁰ Dostupné z: <http://www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/kul/vie/cs5386480.htm>

3. Postup a výzkumné otázky

3.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Primárním cílem této práce bylo zjistit, zda výchova vietnamských dětí v českých rodinách způsobuje potlačení či skomírání identity dětí a zda tento druh výchovy přispívá k vzájemnému odcizování se s rodiči. Dále se výzkum snažil přiblížit, jaký kulturní model vlastně dnešní mladá generace Vietnamců představuje, zda se cítí více jako Vietnamci nebo Češi.

Na základě stanoveného cíle byly zvoleny následující výzkumné otázky:

- Umí děti lépe česky nebo vietnamsky?
- Socializují se vietnamské děti spíše podle českého kulturního modelu, zatímco rodiče nikoli?
- Vzniká při výchově emocionální a kognitivní cenzura? (rodiče vs. děti)
- Vyznačuje se generace Vietnamců více českými či vietnamskými symboly?

Výzkum přispívá k hlubšímu pochopení problematiky integrace Vietnamců, potažmo cizinců v České republice. Přibližuje možnosti začleňování se do české společnosti a jejich pojetí z pohledu vietnamských rodin. Následně dochází k analýze poznatků v souvislosti chápání vietnamské identity. Práce se snaží interpretovat, jakým způsobem mohou být ovlivňovány sociální vazby a vztahy minoritní společnosti a jejich etnicita. V neposlední řadě nastiňuje, k jakým komplikacím může docházet při migraci lidí, především v rámci kontinentů a díky míchání odlišných kultur.

3.2 Cílová populace a metoda sběru dat

Za cílovou populaci byla zvolena mladá generace Vietnamců, která byla v dětství vychovávána v českých rodinách. Výzkumným vzorkem populace je šest dospívajících vietnamských dětí ve věku 14, 15, 17 a 20 let mužského i ženského pohlaví, žijící převážně v Ústeckém kraji. Identifikační znaky respondentů jsou vyznačeny v tabulce 3.

Díky prvnímu náhodně získanému respondentovi se při konstrukci vzorku a sběru dat následně využilo metody sněhové koule (snowball sampling), nebo-li řetězového výběru, čímž se podařilo pro výzkum získat požadující výběrový soubor.

Tabulka 3. Identifikační znaky respondentů

Číslo	Jméno	Gender	Věk	Současné vzdělání	Doba pobytu v ČR
1	Hung	Muž	20	Vysoká škola ekonomická	17
2	Thuy	Žena	17	Gymnázium	17
3	Hoang	Muž	14	Gymnázium	14
4	Ding	Muž	15	Střední průmyslová škola	15
5	Lam	Muž	15	Gymnázium	15
6	David	Muž	15	Gymnázium	5*

* respondent žil prvních 5 let svého života v ČR, následně se kvůli vzdělání vrátil na 5 let do Vietnamu, nyní je zpět v ČR

Zdroj: Kateřina Pinková

Téma je zpracováno kvalitativní metodou za pomoci semistrukturovaných rozhovorů, což umožňovalo modifikaci a doplňování otázek v průběhu šetření. Žádný z dotazovaných v průběhu rozhovoru nejevil nervozitu a neměl problém na kladené otázky odpovídat.

Užití této metody umožnilo dotazovaným vyjádřit zcela subjektivní pohledy a názory, čímž v některých případech došlo k obohacení o nové možné souvislosti a vztahy ve zkoumaném tématu. V rámci semistrukturovaného rozhovoru bylo využito sondování (probing) k rozvinutí a prohlubování respondentovy odpovědi.

Dále byla k sepsání práce využita teorie z odborné literatury, převážně kvůli pojmovému aparátu souvisejícímu s problematikou cizinců v České republice a

analýza odborných prací se zaměřením na vietnamskou komunitu v české společnosti.

3.3 Semistrukturovaný rozhovor

Otázky kladené respondentům byly podle potřeby individuálně doplňovány a rozvíjeny na základě jejich odpovědí. Nejdříve, mimo záznam, proběhla seznamovací část, vysvětlení účelu výzkumu a zajištění souhlasu se záznamem rozhovoru. Počáteční konverzace zahrnovala současnou situaci a zájmy respondentů i tazatele. Poté byly kladeny otázky směřující od přítomnosti života dotazovaného, které pak sloužily jako opora pro následné otázky týkající se minulosti. Jejich charakter musel být pro respondenty co nejsrozumitelnější, jednoduchý, avšak vhodný pro zjištění zkoumaného cíle. V závěru dotazování došlo na informativní a do jisté míry spekulativní otázky zaměřené na budoucnost respondentů.

K analýze dat, respektive k redukci dat z přepisů rozhovorů, bylo použito číselné a písemné kódování pro snadnější orientaci a propojování společného. Kódy se následně porovnávaly a hledaly se mezi nimi vztahy na základě jejich významu. Získaná data ze semistrukturovaných rozhovorů byla rozřazována do jednotlivých kategorií dle svého obsahu, a to tématickým a in vivo kódováním, za pomoci programu MAXQDA i jednoduššího tabulkového a textového editoru.

Následují výčty z rozhovorů roztríděné do několika kategorií a subkategorií a jejich interpretace.

4. Interpretace výsledků

4.1 Jazyková vybavenost a komunikace

Primárním jazykem v rodině všech dotazovaných je Vietnamština. Avšak jazykovou vybavenost v rodině lze rozdělit do tří skupin, kdy komunikace mezi členy probíhá:

- pouze ve vietnamském jazyce,
- v obou jazycích plynule,
- kombinovaně, nicméně s minimální znalostí češtiny ze strany rodičů.

„Doma mluvíme vietnamsky, rodiče česky neumí. Já jsem se narodil tady, pak mě na pět let poslali do Vietnamu, abych se naučil jazyk. V deseti letech jsem se vrátil, a teď jsem v České republice pět let.“ (David, 15 let)

Při výchově v českých rodinách od útlého věku dítěte a při intenzivní integraci dětí do české společnosti může dojít k jazykové asimilaci. Někteří rodiče proto dbají na to, aby se znalost vietnamského jazyka u dítěte zcela nevytratila. Často se nabízí možnost pobytu u příbuzných ve Vietnamu a tamní edukace, anebo zdejší možnost výuky českého jazyka v rámci programů a aktivit v oblasti integrace cizinců. Sami rodiče se česky nedomluví a ani nemají tendenci tuto skutečnost měnit, jelikož veškerý čas věnují zaměstnání a plněním závazků, které mají vůči své rodině a příbuzným ve Vietnamu.

V jiných případech umí rodiče plynule česky, zejména ti, kteří tu v mládí studovali. Aktivně či příležitostně se věnují i tlumočení při úředních záležitostech apod.

Ke kombinované komunikaci, avšak s minimální znalostí češtiny ze strany rodičů, dochází v případech oboustranného učení. Rodiče se prostřednictvím znalostí svých potomků snaží zdokonalovat v jazyce, naopak děti si s rodiči procvičují vietnamštinu.

Mladí Vietnamci pomáhají rodičům prakticky ve všem, především v práci. V případě, že děti nemohou pomoci s překladem z češtiny do vietnamštiny či naopak, najímají si rodiče tlumočníky, kteří jsou k dispozici v každém větším městě.

Komunikace mezi dětmi a rodiči probíhá různě. Stejně jako u Čechů, záleží na individuální výchově, postojích a vztazích. Každá rodina má svá specifika.

„Hodně se bavíme třeba o tom, jaký jsme měli den, jak bylo rodičům, o fotbale s tatškou a tak.“ (Hoang, 14 let) U některých dotazovaných dětí probíhají vztahy s rodiči a komunikace víceméně volně a přátelsky. Samy děti tvrdí, že se stylem života i chováním přizpůsobují doma české kultuře, která se nevyznačuje tak striktním řádem. I přesto je velice znatelný pevný vztah otec-syn, oddanost, autorita a podpora. *„Ted' se snažím pomáhat hodně tátovi v práci, ulehčit mu finanční situaci, snažím se s bratrem vydělávat po škole nějaký peníze.“* (Ding, 15 let)

U ostatních dotazovaných jsou vztahy sice stavěné na stejných principech, avšak komunikace bývá povrchní a z pohledu Čecha chladnější. Děti, především v případech jazykové bariéry, nemají tendenci s rodiči často komunikovat, a naopak. *„Já si s nima moc nepovídám, já nevím prostě, co si s nima říct. A oni stejně mluví vietnamsky, tak já jim těžko rozumím.“* (Thuy, 17 let)

Vzájemná komunikace se ve všech případech respondentů týká primárně témat škola a studijní výsledky. Z výzkumu vyplývá, že právě tato témata jsou pro rodiče nejdůležitější. Kladou důraz na dobré uplatnění svých potomků, vzdělání, budoucnost a zabezpečení. A to i na úkor vzdalování se ve smyslu vztahu rodič-dítě a hrozícího vzájemného odcizení. *„Rodiče nejvíc zajímá, abych měla co nejlepší známky, abych se dostala na vysokou školu a měla nějakou dobrou práci.“* (Thuy, 17 let)

4.2 Výchovně-vzdělávací proces

„Rodiče na mě byli hodně přísní. Ted' už vědí, že nemusí, že už se o něco dokážu postarat. Tak je to takový volnější.“ (Hoang, 14 let)

V rodině, jakožto primární sociální skupině, dochází k začleňování dítěte do určitého způsobu života. V interakci s rodiči děti poznávají hodnoty, normy, které si osvojují, reagují na realitu a přizpůsobují se sociálnímu prostředí.

U všech dotazovaných docházelo a stále v jisté míře dochází k modifikaci jejich chování na základě metody odměn a trestů. „Rodiče mi třeba řekli, že když něco zvládnu, přinesu ze školy jedničky, tak někam zajdeme. Jinak máme doma nějaká pravidla, ale to jsou spíš takový etický a morální.“ (Hung, 20 let)

„Vychovávali mě docela přísně. Musela jsem se hodně učit, takže jsem neměla moc volno. Když jsem byla malá, tak jsem třeba pořád počítala nějaké příklady, abych byla čím dál lepší.“ (Thuy, 17 let) Přísný způsob výchovy ve vietnamských rodinách většinou znamená zpevňování požadovaného chování a rodinného řádu, budování autority a internalizaci hodnot. Tyto výroky byly potvrzeny i v teoretické části. Rodiče mají vysoké nároky v souvislosti se vzděláváním svých potomků. Trvají na kvalitním vzdělání s vidinou úspěšné budoucnosti, uplatnění a zabezpečení svých dětí.

Děti a dospívající Vietnamci, kteří žijí v České republice, patří k významné skupině migrantů. Jejich integrace do společnosti probíhá intenzivně a na velmi vysoké úrovni. Rodiče mají ve zvyku si najímat starší ženy - vychovatelky, které se o děti v předškolním věku starají. Samotné děti takové vychovatelky nazývají českou babičkou nebo tetou.

Obecně je známo, že ve vietnamských rodinách panuje přísnější výchova, což potvrdili všichni dotazovaní. „Rodiče mě vychovávají přísně, no. Když mám dobrý výsledek, tak mi nechaj víc volného času. Ale když jsem na tom třeba špatně se školou, tak se musím víc učit.“³¹ Tento druh výchovy se v rodinách praktikuje jednak proto, aby se udržovaly tradičně zažitě vztahy, autorita a úcta k lidem i věcem, vybuodovala se pevná vůle a řád v životě, postoj ke studiu a k práci, ale i proto, aby děti v pozdějším věku svých činů nelitovaly

Respondenti byli v české rodině vychovávaní v průměru od dvou let věku. Ve všech případech na tuto formu výchovy rodiče přistoupili kvůli svému pracovnímu vytížení a zároveň kvůli efektivnější integraci svých potomků do české společnosti.

„Oni když chodí do práce, tak jsou tam od rána a nemají na mě čas. Takže mě poslali k vychovatelce. Taky abych se naučil mluvit, osvojil si tu češtinu trochu a naučil se být ve společnosti.“ (Ding, 15 let)

Výchova v české rodině představuje pro Vietnamce lepší orientaci v české kultuře, prohloubení jazykových znalostí a dovedností, což přispívá k lepšímu

---

³¹ úryvek z rozhovoru s patnáctiletým Davidem

porozumění v souvislosti se vzděláváním na českých školách a zvyšuje tak šanci na pracovní uplatnění potomků.

„Rodiče chtěli, abych se dostala do školky, abych měla lepší vzdělání a uměla mluvit, komunikovat s lidmi a tak. Prostě abych se dostala do lepších českých škol, protože třeba ve Vietnamu to je vždycky těžší se někam dostat. Tady je lepší práce, i lépe placená, tam se těžko něco shání.“ (Thuy, 17)

U vychovatelky dochází k osvojování českých kulturních prvků a k primární socializaci v odlišném kulturním prostředí ve srovnání s paralelně probíhající výchovou rodičů. Čtrnáctiletý Hoang popisuje výchovu v české rodině: *„Často jsme si povídali, nebo mě babička něco učila, nějaký básničky, mluvit česky, zavazovat si tkaničky a tak. Chodil jsem s ní na nákupy, venčit psa. Občas jsme se koukali na telku, nebo hráli stolní hry.“*

Významnou roli ve výchově dítěte má vzdělání. Pro rodinu znamená dosažené vzdělání potomka určitou prestiž, je také krokem k lepšímu uplatnění dítěte a klíčem pro úspěšnou budoucnost a zabezpečení. Nejsilnější vliv na výchovu dětí ve Vietnamu má již zmíněný konfucionismus. „Konfuciovo učení svou rétorikou na rozdíl od ostatních východních filozoficko-náboženských směrů zdůrazňuje praktickou roli socializace člověka ve společenském systému vztahů. (...) Konfucius byl velkou pedagogickou osobností, kladl sám důraz na jednotu svých slov a činů. Celý život věnoval studiu a výchově mladé generace.“³²

4.3 Kognitivní a emocionální dimenze postojů

Ve většině případů probíhala výchova v české rodině na dobré úrovni. Respondenti, a dle jejich tvrzení i rodiče, jevíli spokojenost s výběrem vychovatelky. *„Byla pro mě něco jako učitelka v družině třeba, kde trávím svůj čas. Nějak jsem neřešil, že nejsem s rodiči, přišlo mi to normální.“ (Hung, 20 let)* Avšak mohou se vyskytnout problematické situace ve vztazích s vychovatelkou, které dítě či rodiče v některých případech nejsou schopni ovlivnit. Např. kvůli nedostatečnému výběru českých rodin v okolí, které by byly ochotné se o Vietnamce starat a věnovat mu většinu svého času. *„S vychovatelkou jsem neměl moc dobrý vztah. Ona byla taková*

³² Phung Thi Phuong Hien, 2006. S vietnamskými dětmi na českých školách. (str. 130-142) Praha: H&H. Dostupné z: http://www.klubhanoi.cz/pdf/S_vietnamskymi_detmi.pdf

divná chuva. Nebyla moc přátelská a dělala to vysloveně jenom pro peníze. A to bylo strašný, co si pamatuju. Jenže bydlela blízko, máma to k ní měla z domu jenom kousek...“ (David, 15 let)

Socializaci dítěte značně ovlivňuje přístup vychovatele. *„V rodině, jako s českou tetou, kolikrát není ta starost a péče taková, jako o svoje vlastní děti, a to je pak špatný, to dítě to vycítí. U těch babiček je to vždycky takový lepší, berou ty děti jako svoje vnoučata, tak se i potom to dítě dobře cítí.“* (Hung, 20 let)

Dítě, které je odkázáno na tento druh výchovy, si přivlastňuje určitý vzorec chování a seznamuje se s hodnotami daného kulturního prostředí. Nedostatečná péče, pozornost a absence vhodného identifikačního rámce ze strany vychovatele může negativně ovlivnit chování dítěte, následně způsobit nedorozumění s rodiči.

„Já mám takovou kamarádku, taky měla českou babičku a ta zrovna nebyla moc pozitivní. Pouštěla jí, třeba jako sedmiletý holce, nějaký horory, prostě takový špatný věci. A ona ještě doteďka se toho hrozně bojí, má takový trauma z toho.“ (Lam, 15 let)

Dotazovaní do jisté míry pocítují negativní dopady výchovy v českých rodinách v oblasti vztahů s rodiči. *„Já bych to asi neudělal, kdybych byl rodič. Já bych si třeba na syna musel najít čas, abych ho vychoval já. Jako jo, možná bych ho dal třeba do školky, ale pak bych ho zas vyzvedl a dělal bych s nim něco doma. (...) Já kvůli tomu třeba dobře nepoznám svoji matku a tátu. Ráno mě odvezli k babičce, až večer si mě vyzvedli, a takhle asi tři roky, nevidal jsem je. Hned jsem totiž přišel domu a musel jít spát. (...) Dost jsem dělal blbosti, přece je ta česká výchova i komunikace taková volnější, tak mě rodiče často potom napomínali, abych něco nedělal a tak.“* (Ding, 15 let)

V těchto případech může u dětí docházet k odcizení. Pojem „odcizení“ je užíván v mnoha významech a disciplínách (např. v sociologii, psychologii, filozofii, v politice i ekonomii). Týká se zejména témat mentální poruchy, odcizení individua od skupiny či sebe samého, též sociálních, průmyslových a hospodářských konfliktů, etnických předsudků apod.

V souvislosti s probíraným tématem lze tento pojem chápat ve významu sebeodcizení, nebo-li stavu, „v němž člověk pocítuje sebe jako někoho cizího nebo zažívá různé formy odcizení v různém sociálním kontextu.“ (Geist, 1992)

„S babičkou jsem se mohla víc rozprávět o nějakých těch věcech, než s mámou, byla mi taková bližší.“ říká sedmnáctiletá Thuy.

Kromě kulturně odlišného přístupu k výchově dětí má velký podíl na této formě odcizení i jazyková bariéra. Mezi základní aspekty socializace jedince patří osvojení si mateřského jazyka a dalších forem komunikace. Pokud je dítě vychováváno převážně v českém prostředí, osvojuje si prvky české kultury, včetně jazyka, což může způsobit právě zmiňovanou komunikační bariéru s rodiči. „*Česky mi to šlo úplně do pohody, ale když jsem měl mluvit vietnamsky, tak jsem se zasekával a přemýšlel, co vůbec říct. Neznal jsem tolik slovíček, takže vietnamština pro mě byla těžká, teď už je to lepší, no.*“ (Hoang, 14 let)

Respondentka Thuy pociťuje výchovu následně: „*S babičkou jsem si mohla povídat o všem. Třeba i o škole, jak mi co nejde. To bych s rodiči nemohla, to jsem se bála. Když jsem třeba dostala špatnou známku, tak mi vynadali. Tak jsem to spíš vždycky řekla tý chůvě a ona jim to vysvětlila, že třeba nechápu látku, tak mě to doučí. A ono to bylo lepší, že to líp rodiče pochopili a nebyli tak přísní.*“

Polovina dotazovaných přiznala, že nemá tak blízký vztah s rodiči. Jejich hodnocení ovlivňuje i srovnávání rodinných vztahů a výchovy typických pro českou společnost, zejména „volnější výchova a více času na kamarády a zábavu“.

„*Český děti to mají jednodušší. Co jsem viděl, tak nemusí moc pomáhat rodičům. Třeba já, když přijdu domů, tak musím zamést, uklidit, umýt nádobí. A to mi zabere asi hodinku. Pak se musím učit, to mám asi tak na dvě hodinky, a pak si můžu dělat co chci, ale to už mi moc času nezbyvá, no. Češi prostě můžou chodit ven, kdy chtěj. Klidně i večer, třeba do čajovny nebo na diskotéky.*“ (Hoang, 14 let)

4.4 Formování identity

4.4.1 Kulturní znaky

Až na jednoho respondenta, který strávil pět let vzděláváním se ve Vietnamu na prvním stupni základní školy, všichni ostatní ovládají primárně český jazyk a převažují u nich vědomosti o českých zvycích a tradicích, které doma v průběhu roku dodržují. „*Nejradši mám Vánoce. Jsou takový poklidný, hezká atmosféra. S bráchou děláme cukroví, pak bramborový salát s rízkem a občas usmažíme i kapra a předáváme si dárky.*“ (Hoang, 14 let)

Nikdo z dotazovaných nečte knihy či tisk ve vietnamštině. Shodují se v četbě českých prepisů zahraničních knih a odborných publikací v češtině. „*Rodiče čtou vietnamské noviny a zprávy většinou elektronicky, jak je ten internet, tak je všechno jednodušší. Já čtu spíš odbornou, do češtiny přeloženou literaturu ke studijnímu oboru a o osobním rozvoji.*“ (Hung, 20 let)

České kulturní prvky ve vietnamských rodinách pronikly tedy i do oblasti stravování. Nejen, že mezi oblíbená jídla vietnamských dětí patří mj. tradiční česká kuchyně, ale dokonce si sami tyto pokrmy připravují, střídají často právě českou a asijskou kuchyni. Zajímavostí je, že zatímco na přípravě asijských jídel se podílí většinou rodiče i děti, česká jídla připravují převážně děti, v souvislosti s dotazovanými.

Na tradiční česká jídla si navykli v průběhu výchovy v české rodině, kdy i někteří při přípravě pomáhali a recepty přenesli i do vietnamské rodiny. „*Já obecně hodně často vařím, ale jako málokdo mám rád koprovku. Svičková, to je prostě geniální jídlo. Potom mám rád i asijskou kuchyni, ona je taková hodně lehká oproti tý český.*“ (Lam, 15 let)

„*Mám rád řízky, knedlo-zelo-vepřo, to je výborný. Svičková taky, prostě typický omáčky mi chutnají hodně, kromě...(delší přemýšlení)...koprový! To, to ne...to já nemůžu...(úšklebek). Doma si vaříme guláš a knedlíky. Jinak celkově jsem mlsnej, tak já můžu sníst všechno, střídám to s tou vietnamskou kuchyní. Třeba si dám závitky nebo polívku s nudlema.*“ (Hung, 20 let)

Patnáctiletý student Střední průmyslové školy vypráví: „*Doma vařím i guláš, omáčky, třeba i kuře. Ted' jsem se rozhodl koupit hlavu kvěťáku a udělat ten obalený kvěťák s bramborem.*“

Z rozhovorů vyplývá, že vietnamské děti ve velké míře přijímají prvky české kultury. Dodržují převážně vánoční zvyky, Silvestra, Velikonoce a oslavují narozeniny, což ve Vietnamu není zvykem. V ČR se rodiny dotazovaných scházejí na Vánoce, předávají si dárky a dodržují tradiční štědrovečerní večeři. Samozřejmě většina svátků se jim dostala do podvědomí díky výuce ve škole. Především české vánoční a velikonoční tradice si osvojovali v hodinách občanské a výtvarné výuky, kdy v prvních ročnících na základní škole žáci vyrábí různé ozdoby či malují vajíčka apod. Co se týče vietnamských svátků, děti nejvíce inklinují k oslavám Nového roku, které jsou pro jejich kulturu nejpodstatnější. Dodržují tradice i na Den žen, a to dvakrát za rok. V březnu se tento svátek slaví v České republice, v říjnu se oslavují

ženy ve Vietnamu. Vietnamci se v tyto dny setkávají většinou v komunitě, kde společně projevují úctu ženám, prokazují jim náklonnost a obdarovávají je dary, květinami a sladkostmi.

Některé vietnamské rodiny, nebo alespoň děti, si vybudovaly s „českou babičkou“ tak blízký vztah, že tráví vánoční svátky společně, jako to bývá zvykem v běžných českých rodinách, dohromady obědvají či večeří a rozbalují dárky. O Velikonocích někteří chlapi chodí do českých rodin společně hodovat.

4.4.2 Diferenciace hodnot, kultura a kulturní model

„Česká kultura se mi líbí. Někteří lidé jsou fakt příjemní. Bavím se hodně s Čechy, třeba chodíme hodně na fotbal a vím, že jsou skvělí přátelé. A vlastně jsem tu odmalička, takže jsem jakoby už napůl Čech.“ (Ding, 15 let) Všichni dotazovaní si uvědomují velké rozdíly mezi vietnamskou a českou kulturou a tím, že ani jednu kulturu naplno nezastupují. *„Když jsem byl o prázdninách ve Vietnamu, tak jsem zjistil, že jsem o hodně tišší než oni. Vietnamci tam jsou hodně hluční, když třeba telefonují, tak do toho hrozně řvou. Kdežto Češi mi přijdou oproti nim slušní, tichý a hodný, teda některý. Já jsem prostě napůl Čech a tak se tomu všichni smějou.“* (David, 15 let)

Respondenti si svou odlišnost zcela uvědomují až ve chvíli, kdy do Vietnamu vycestují. Do té doby jim nepřijde nijak důležité se vlastní identitou zabývat. Pouze jedna dotazovaná považuje více za svůj domov Vietnam než Českou republiku. *„Znám tam víc lidí, Vietnamců, tady ani moc Vietnamců neznám. Mám tam všechny příbuzný a hodně přátel, takže mě to tam baví a víc si to užívám.“* (Thuy, 17 let)

Některé děti si při pobytu ve Vietnamu připadají jako cizinci. Je to způsobeno odlišným chováním, způsobem vyjadřování, oblékáním (nejen stylem oblečení, ale i díky odlišnému klimatu si hůře člověk zvyká na zdánlivé teplo či chlad), ale i tím, že člověk v dané zemi přímo nevyrostal a prolíná se s kulturou odlišnou. Dokonce dochází k případům, kdy místní obyvatelé „počeštěným“ Vietnamcům nabízí zboží na tržnici ve Vietnamu o dvě stě procent draž, jako to bývá zvykem u cizinců. *„Když seš v zahraničí, musíš s nima umět smlouvat. A já když neznám ty ceny, tak je to docela složitý. Ale jinak mě berou spíš...takhle, když jdu třeba po úřadech a takových*

věcech, tak mě spíš berou víc, protože mají větší úctu k cizincům,“ vypráví své zážitky dvacetiletý Hung.

Skutečnost, že se vietnamské děti cítí více doma v České republice, je podmíněna tím, že se v zemi již narodily. Pokud se jedná o mladé Vietnamce, kteří do ČR přicestují až během studia základní či střední školy, pro ty je jednak český jazyk složitý, jednak se chtějí vrátit zpět do Vietnamu a inklinují k vietnamským kulturním prvkům a hodnotám.

4.4.3 Budoucnost, cíle, plány

Všichni dotazovaní se jednoznačně shodují, že se do Vietnamu budou vracet na dovolenou, ale nepřestěhují se do země natrvalo. Pouze jeden dotazovaný by chtěl v budoucnu zůstat v České republice. Ostatní chtějí vycestovat do zahraničí za studiem a za prací a nebrání se myšlence se v cizině natrvalo usadit. *„Ještě nemám přesné plány, ale spíš mě to táhne směrem na západ, do civilizovaných a modernějších zemí.“* (Hung, 20 let)

„Chtěla bych žít asi v Koreji. Naučila bych se pořádně anglicky, navštívila bych tam mé oblíbené zpěváky a tak. V Koreji jsou mnohem modernější, než je to tady nebo ve Vietnamu, i vzdělání je lepší.“ (Thuy, 17 let)

Cíle a plány se týkají převážně dalšího studia a kvalitního zaměstnání, u mnohých podnikatelské činnosti. *„Chtěl bych žít alespoň tak rok v Americe, mít dostudovanou vysokou školu, mít dobrou práci. Začít podnikat v něčem, co by mě bavilo. No, a samozřejmě bych si chtěl najít manželku (na prstech počítá roky)...to mi bude...no, ve čtyřiceti bych už nějaký děti mít měl (smích).“* (Hoang, 14 let)

4.5 Shrnutí výsledků

I přesto, že jsou v každém kraji k dispozici jazykové kurzy pro cizince, většina nově příchozích Vietnamců starší generace nemá ambice se v oblasti českého jazyka nijak zvlášť vzdělávat. Vystačí si se základními slovy a frázemi pro obchodování. K výjimkám patří „starousedlíci“, kteří tu již mnoho let studovali a

učili se český jazyk. Mezi nimi se nachází tací, kteří se nyní žijí jako tlumočníci. Působí ve spolupráci s integračními centry, nebo soukromě při výpomoci s úředními záležitostmi.

U potomků, tzv. druhé a třetí generace (tj. děti, které se zde narodily), bývá čeština obvykle na velice dobré úrovni. Většina rodičů jim zajišťuje výchovu u českých vychovatelek/babiček, zatímco oni tráví veškerý čas v práci. Následně tyto děti nastupují do českých škol, kde své znalosti mohou ještě více prohloubit. V posledních letech získala mladá generace Vietnamců přezdívku „banánové děti/banánová generace“, jak sami někteří při rozhovoru vysvětlovali. Tento název je vyjádřením toho, že mladí Vietnamci vyrůstající v České republice sice vypadají jako Vietnamci (na povrchu jsou žlutí), ale přivlastnili si českou mentalitu a jako Češi se také chovají (pod slupkou jsou bílí).

Pozorovací metodou při výzkumu k této práci bylo zjištěno, že děti a dospívající Vietnamci mezi sebou komunikují převážně česky. Na otázku, jakým jazykem mluví doma s rodiči, odpověděli různě. U většiny probíhá komunikace kombinovaně. Rodiče se snaží znalost vietnamštiny u dětí udržovat a zdokonalovat. Usilují o to, aby se vietnamština u dětí nevytratila. U dvou případů ze šesti dotazovaných se rodiče rozhodli k vyslání dítěte na několik let zpátky do Vietnamu kvůli prohloubení znalosti vietnamštiny. Tyto děti byly vychovávány od narození českou babičkou po dobu několika let a znalost vietnamštiny u nich byla minimální. Tato skutečnost vedla mj. k tomu, že si dítě nerozumělo s rodiči, kteří česky nehovořili. Nemohli tedy vést jiný, než povrchní a stručný rozhovor. V těchto případech napomáhá k udržení znalosti původního jazyka a „udržení“ kultury právě účast na jazykových kurzech pořádaných pro Vietnamce, ať už se jedná o výuku vietnamštiny nebo češtiny. K udržení vietnamské identity přispívají styky s komunitou, například na regionální úrovni při významných událostech, oslavách, kulturních akcích apod.

U ostatních dotazovaných dochází k situaci, kdy se snaží doma s rodiči komunikovat primárně vietnamsky, ale často si při složitějším vysvětlování pomáhají češtinou. O to lehčí je to samozřejmě v případech, kdy alespoň jeden z rodičů oba jazyky ovládá.

Proces akulturace u vietnamských dětí probíhá především prostřednictvím komunikace v českých rodinách, kdy díky ní dochází k přejímání prvků jiné kultury. Narozdíl od akulturace, při procesu asimilace dochází k tomu, že jazyk minoritní

společnosti postupně zaniká a nahrazuje ho jazyk dominantní společnosti. Což je výhodou v souvislosti efektivní a rychlé integrace cizinců do společnosti. Zároveň ale u dalších generací Vietnamců asimilace působí jako činitel vzdalování se od své původní kultury. S tímto jevem se dotazovaní setkávali ve svém okolí, avšak v jejich rodinách se snaží svou kulturu udržovat.

Podle profesora Průchy není ve společnosti dostatečně zajišťována výuka češtiny jakožto druhého jazyka pro cizince.³³ Tím dochází k problémům v případě interkulturní komunikace – mezi dětmi, vzdělávacími institucemi (školou, učiteli) a rodiči. Konkrétně uvádí případ komunikační bariéry v souvislosti s dospělými Vietnamci, kteří nedostatečně ovládají češtinu, zatímco vietnamské děti narozené v ČR ovládají jazyk na skvělé úrovni a často patří k nejlepším žákům a studentům.³⁴

Avšak z dostupných brožur, výročních zpráv a jinak získaných informací, včetně rozhovorů k výzkumu této práce vyplývá, že se situace v rámci začleňování a vzdělávání cizinců od původního tvrzení značně zlepšuje. Alespoň, co se týče nabídky a možností vzdělávání v integračních centrech a neziskových organizacích. Existuje mnoho metodických příruček pro pedagogy, které napomáhají kooperaci českých pedagogů s žáky/studenty – cizinci. Každopádně situace, týkající se neznalosti českého jazyka starších Vietnamců, zůstává víceméně neměnná. Jde pouze o individuální rozhodnutí dospělých Vietnamců, zda přistoupí na nabídku vzdělávacích kurzů, či zůstanou izolováni a nechají si ohledně jazyka a překladů maximálně poradit od „svých“ tlumočnicků, potomků a známých.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, naší kulturou vnímání vzdálení příbuzní jsou ve Vietnamu naopak považováni za blízkou rodinu. Nejen díky semistrukturovaným rozhovorům, které byly pro výzkum použity, ale i díky opakované metodě pozorování, byly potvrzeny domnívané skutečnosti. U všech dotazovaných dětí existuje v rodině pevný řád, respekt k rodičům a velká solidarita k příbuzným. Obecně je známo, že ve srovnání s českými rodinami, Vietnamce charakterizuje větší rodinná soudržnost, přísnější výchova a autorita. Veškeré vztahy fungují na principu oddanosti. Především potomci o svých rodičích mluví pouze v dobrém, děj se co děj, v jejich přítomnosti, nepřítomnosti i po jejich smrti.

---

³³ Průcha, J. 2010. Interkulturní komunikace. (str. 59) Praha: Grada Publishing.

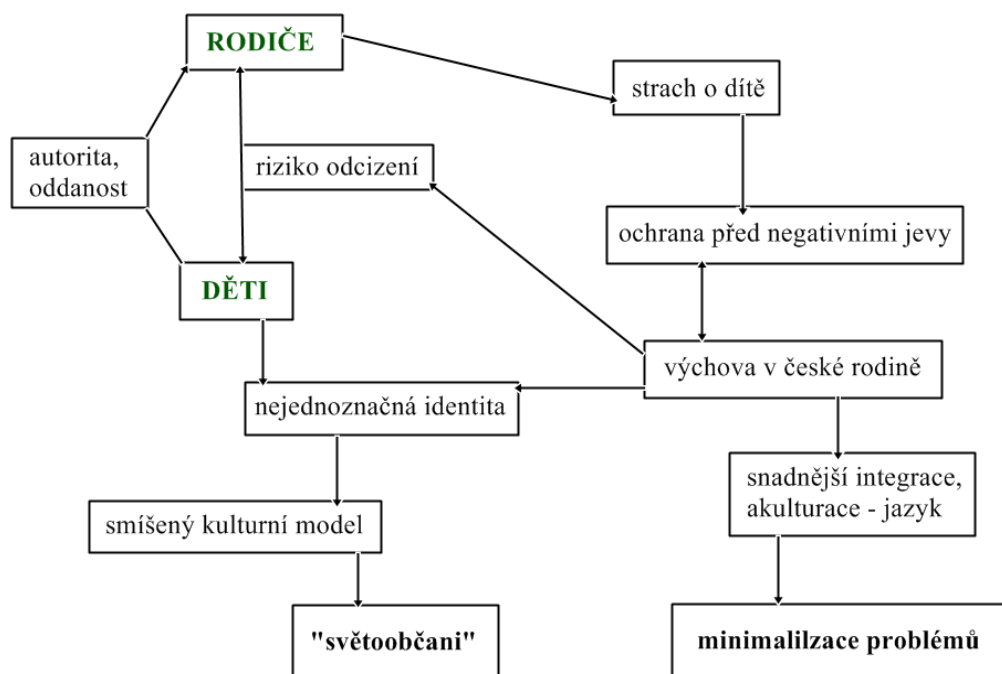
³⁴ ibidem

Všichni dotazovaní navštívili či navštěvují příbuzné ve Vietnamu, nicméně záleží na finanční situaci. Rodiče do Vietnamu létají častěji, než jejich potomci, převážně kvůli pracovním záležitostem a manuální výpomoci či finanční podpoře rodinných příslušníků. Avšak pocity a vztahy tzv. „banánových dětí“ k Vietnamu se dají popsat znovu spíše jako vnitřní povinnost či automatická oddanost děděná původem, kulturou a vnějšími rysy.

Je běžné, že rodiče jsou pracovně vytížení, tudíž na výchovu svého dítěte nemají čas. Najímají si české vychovatelky, které se o děti starají od jejich útlého věku po dobu několika let. Dalším důvodem, proč na tento způsob výchovy rodiče přistupují, je snadnější integrace potomka do české společnosti. V české rodině se učí jazyk a osvojuje si prvky české kultury. Při výchově dětí v českých rodinách může docházet k odcizení se s vlastními rodiči, jelikož je dítě vychováno v odlišném kulturním prostředí s jinými kulturními prvky, zvyky a tradicemi. Od raného dětství je na něj mluveno převážně česky, což následně způsobuje komunikační bariéru především s rodiči, kteří češtinu neovládají. Avšak k úplnému odcizení děti-rodiče u žádného respondenta nedochází. Rodinné vztahy jsou založeny na odlišné kultuře, než je ta evropská a odstup a úcta v rodině převažují. U některých rodin dochází k osvojování chování evropského modelu rodiny, vztahy mezi rodiči a dětmi bývají více přátelské, volnější a otevřenější, než je pro rodiny ve Vietnamu zvykem.

Navrhovaný model teorie může vypadat zhruba následně:

Zpracování: Kateřina Pinková

Mnozí Vietnamci, kteří se v České republice usadili natrvalo, se za svůj život setkali s rasistickými nářkami, slovními či dokonce fyzickými napadeními kvůli svému původu.³⁵ Založili si rodinu a cítí o své dítě strach, že bude vystaven těm samým negativním, rasistickým projevům společnosti. Svě děti chtějí do společnosti integrovat co nejlépe a intenzivněji, než byli sami rodiče kdy schopni a tím předejít problémům s majoritou. Protože dítě, které je od svého dětství vystavováno převážně českým kulturním prvkům, si veškeré hodnoty, zvyky, jazyk a chování osvojuje na velice dobré úrovni a stává se snadněji součástí dětských – českých - kolektivů. I za předpokladu, že tím dojde ke komunikační bariéře a částečnému odcizování s rodiči, kteří primární jazyk svých dětí neovládají, rodiče tento způsob výchovy podstupují kvůli perspektivní budoucnosti svých potomků. V těchto případech ani nedojde k úplnému odcizení, jelikož je ze strany dětí v rodinách stále pevně zakořeněna

³⁵ Zkušenosti se životem v ČR po r. 1989 popisují např. Pham Huu Uyen a Nguyen Quoc Vu v dokumentu České televize Cizinci u nás – Vietnamci, 2004. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1141180245-cizinci-u-nas/20356226247-vietnamci/>

autorita a oddanost a dítě na své rodiče nedá dopustit. Tento model není samozřejmě aplikovatelný na celou populaci, jelikož na ni získané poznatky nemusejí být zobecnitelné. Každý vyrůstá v jiném prostředí a zastává jiné hodnoty.

ZÁVĚR

Během práce došlo k neúplnému šetření, než jaké bylo původně zamýšleno. Rozhovory byly provedeny pouze se zástupci vietnamské populace, a to pouze s mladou generací. Nalézt vhodný vzorek k šetření, tj. dospělí Vietnamci – rodiče dětí a zástupci české populace – české tety/babičky, se ukázalo jako komplikovanější, převážně kvůli izolovanosti většiny starších Vietnamců od české společnosti a nedůvěřivosti. Nutno tedy uvést, že veškerá zjištění, získaná zkoumáním v rámci této práce, mají především informační charakter. Vzhledem ke struktuře a velikosti vzorků, nebylo možné získaná data objektivně zobecnit, avšak mohou sloužit dalším výzkumníkům jako inspirace, na jakou problematiku se dále zaměřit.

Etnická identita všech dotazovaných je rozporuplná. Na první pohled vykazují prvky vietnamské kultury, z části se vyznačují prvky českými. Obecně lze tuto skutečnost hodnotit jako pozitivní. Kognitivní i emocionální složka je obohacena o dvojí etnické vědomí.

Nicméně, většina reakcí, názorů, způsob komunikace a vyjadřování je více než vietnamského charakteru, smíšená. Děti se nevyznačují ani čistě českými prvky, mohly by být proto považovány za jakýsi středoevropský kulturní model. I když u respondentů na první pohled převládá přesvědčení a vědomí o sounáležitosti s vietnamskou kulturou či etnicitou, v průběhu rozhovorů se vyznačují právě inklinací k českým kulturním prvkům a smíšeným chováním. Na jednu stranu převládá zažitý a pevný vztah k rodině, oddanost, autorita a respekt, což by mohlo být považováno právě za hlavní důvod jejich kulturní integrity, respektive za jakýsi upevňovací prvek. Na druhou stranu, kdyby se tento jev v rodině nevyskytoval, mohlo by teoreticky dojít k odklonění se od původní kultury a k úplné asimilaci vietnamských dětí do české společnosti.

Je zde patrné, že se mladá generace Vietnamců integruje velmi intenzivně a dochází ke značné akulturaci. Avšak nadále si dokáží udržovat původní vietnamské

prvky, a to hlavně díky rodinným příslušníkům, kteří dbají na to, aby nedošlo k úplné asimilaci jejich potomků. Otázkou zůstává, jak se tato snaha bude vyvíjet s příchodem dalších generací Vietnamců žijících nejen na území České republiky, ale na celém Evropském kontinentu, kteří budou pravděpodobně ovlivněni ještě větší kulturní rozmanitostí a globalizací.

Prameny a použitá literatura

BARŠA, P., A. BARŠOVÁ. 2005. „Dilemata občanské společnosti.“ (str. 61) in *Sociální studia* 2 (1): 49-66.

BERRY, J. W. 2011. „Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity“ in *Papers on Social Representations* [online] 20 (2.1-2.21.) [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.psych.lse.ac.uk/psr/>

BORGATTA, E. F., R. J. V. MONTGOMERY. 2. vydání 2000. *Encyclopedia of Sociology*. (str. 842), USA: Macmillan Library Reference.

BOUŠKOVÁ, P. 1998. „Pracovní migrace v ČR.“ in *Národní diskuse u kulatého stolu na téma vztahů mezi komunitami*. (str. 34-35) Praha: Odbor pro uprchlíky a integraci cizinců MV ČR.

BROUČEK, S. et al. 1991. „Základní pojmy etnické teorie.“ in *Český lid*. 78: 237-257.

BROUČEK, S. 2003. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. (str. 15) Praha: Etnologický ústav AV ČR.

BROUČEK, S. 2003. *Český pohled na Vietnamce. Imigrace, adaptace, majorita*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

- ČÁP, J. 1. vydání 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. (str. 415) Praha: Karolinum.
- GEIST, B. 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing.
- GORDON, M. 1964. „The Nature of Assimilation“ (str. 71) in *Assimilation in American Life*. New York: Oxford University Press.
- KOCOUREK, J. 2007. Vietnamci v ČR. [Vietnamese in the Czech Republic] In: *Sociologické studie* [Sociological studies], 6, 10: 46-62. Praha: SOÚ AV ČR, v.v.i.
- KOHOUTEK, R. a kol. 1998. *Základy sociální psychologie*. (str. 5) Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- KUŠNIRÁKOVÁ, T, A. PLAČKOVÁ, TRAN VU VAN ANH. 2013. *Vnitřní diferenciace Vietnamců*. [online]. [cit. 5. 11. 2014]. Praha: o.s. Fuertos. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/doc/Vnitri_diferenciace.pdf
- JANDOUREK, J. 2012. *Slovník sociologických pojmů – 610 hesel*. Praha: Grada Publishing.
- NGUYEN, Thi Minh Trang. 2011. *O zásadách řečového chování v češtině a ve vietnamštině*. (str. 30) Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická, Ústav bohemistických studií.

PHUNG Thi Phuong Hien, 2006. S vietnamskými dětmi na českých školách. (str. 130-142) [online]. [cit. 3. 11. 2014]. Praha: H&H Dostupné z: http://www.klubhanoi.cz/pdf/S_vietnamskymi_detmi.pdf

PRŮCHA, J. 2010. *Interkulturní komunikace*. (str. 16) Praha: Grada Publishing.

PRŮCHA, J. 3. vydání 2010. *Interkulturní psychologie. Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. (str. 52) Praha: Portál

TOLLAROVÁ, B. 2010. *Vietnam*. (str. 9-10) [online]. [cit. 4. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Vietnam.pdf>

PETRUSEK, M., A. VODÁKOVÁ. 1996. *Velký sociologický slovník*. (str. 275) Praha: Karolinum.

Elektronické zdroje

Azyl, migrace a integrace, MV ČR [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Cizinci se zaevidovaným povoleným pobytem na území ČR k 28. únoru 2015, ŘS CP MV ČR [online]. [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili, ČSÚ [online]. [cit. 23.2. 2014].

Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214

Integrace vietnamské komunity do české společnosti, MV ČR [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/fotogalerie/integrace-vietnamske-komunity-do-ceske-spolecnosti.aspx>

Migrace [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/o-migracionline>

Migrační manifest [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/o-nas/migracni-manifest>

Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation [online]. 2010 [cit. 27. 10. 2014], (str. 2). United Nations. Dostupné z: (http://www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf)

Pohyb obyvatelstva – 1. až 3. čtvrtletí 2013, Český statistický úřad [online]. [cit. 21.2. 2014]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-1-az-3-ctvrtleti-2013-p9f6e3fjqc>

SAPA Praha, obchodní a kulturní centrum [online]. [cit. 16.4. 2015]. Dostupné z: <http://www.sapa-praha.cz/>

Statistika & my [online]. [cit. 18. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2014/02/18041402.pdf>

Stav obyvatel k vybranému území (ČR) – časová řada, ČSÚ [online]. [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=DEM1030CU&&kapitola_id=368

Terminologický slovník MV ČR [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Úřad vlády ČR - Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012 [online]. [cit. 23. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2012_tiskarna.pdf

Přílohy

Příloha č. 1 Scénář otázek pro respondenty

- Jak dlouho žiješ v ČR?
- Mluvíš s rodiči česky nebo vietnamsky?
- Jak často spolu komunikujete?
- O jakých tématech nejčastěji hovoříte?
- Potřebují od tebe rodiče pomoc, např. při úředních záležitostech?
- Jakým způsobem tě rodiče vychovávali?
- Od kolika let jsi byl/byla vychováván/vychovávána „českou babičkou“?
- Jak výchova probíhala?
- Jaký vztah jste s „českou babičkou“ měli?
- Z jakého důvodu rodiče přistoupili na tuto formu výchovy?

- Cítil/cítila jsi nějaké rozdíly v komunikaci s rodiči a v komunikaci s „vychovatelkou“?
- O čem sis s ní nejčastěji povídal/povídala?
- Jaké výhody a nevýhody má podle tebe tento způsob výchovy?
- Pociťuješ komunikační bariéru s rodiči?
- Jaké české svátky znáš?
- Které z nich doma slavíte?
- Jaké svátky se slaví ve Vietnamu?
- Které z nich během roku doma slavíte?
- Jaký svátek je tvůj nejoblíbenější?
- Jaké národnosti jsou tví nejbližší přátelé?
- Díváš se na vietnamské filmy či seriály?
- Čteš vietnamskou literaturu?
- Které české filmy/seriály patří mezi tvé oblíbené?
- Jak často čteš českou literaturu?
- Máš nějaké oblíbené české umělce?
- Co si myslíš o české kultuře?
- Které jídlo máš nejraději? (ČR x Vietnam)
- Navštěvuješ rodinu ve Vietnamu?
- Jak se tam cítíš?
- Cítíš se víc doma ve Vietnamu nebo v ČR?
- Chtěl by ses do Vietnamu vrátit natrvalo?
- Kde bys chtěl/chtěla v budoucnu žít?
- Jaké největší cíle máš v následujících 10 letech?